

Evaluatie basiskennis bedrijfsbeheer als wettelijke drempel

OHO.2016.017-04

Ontwerp eindrapport | 23 maart 2017

Op vraag van:

Agentschap Innoveren en Ondernemen

**AGENTSCHAP
INNOVEREN &
ONDERNEMEN**

INHOUD

1/	Context en aanpak van de studie	3
1.1	Aanleiding en doel van de studie	3
1.2	Aanpak: een evaluatie van verwachte effecten	3
1.3	Inhoud van dit rapport	4
2/	Het ondernemersklimaat in internationaal perspectief	5
2.1	Stabiele groei van de ondernemingen	5
2.2	Beperkt aantal starters en stopzettingen	6
2.3	Beperkte rol voor jonge bedrijven	7
3/	Doelmatigheid huidige werking	9
3.1	Doelstelling basiskennis bedrijfsbeheer	9
3.2	Werking als drempel voor ondernemerschap	9
3.3	Ondernemerscompetenties als factor in succesvol ondernemerschap	11
3.4	Vergelijking met situatie ten opzichte van invoering	14
4/	Mogelijke effecten van afschaffing	17
4.1	Impact hervormingen toegang tot het beroep	17
4.2	Casestudy Nederland	20
5/	Conclusie	25
5.1	Belangrijke vaststellingen uit de analyse	25
5.2	Besluit	26

1/ Context en aanpak van de studie

Dit onderzoek evalueert de huidige werking van de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer en gaat na wat de mogelijke effecten zijn van een hervorming.

In de onderstaande hoofdstukken gaan we eerst in op de aanleiding en doel van de deze studie. Vervolgens geven we duiding bij de aanpak. Tot slot geven we een overzicht van de opbouw van het rapport.

1.1 Aanleiding en doel van de studie

De Vlaamse regering ambieert het startend ondernemerschap in Vlaanderen structureel te versterken, en beoogt de regelgeving op dit vlak te actualiseren. Het verhogen van de aantrekkelijkheid van het starten van een eigen zaak, het verlagen van drempels voor ondernemen en de vermindering van de administratieve lasten vormen hierbij de uitgangspunten.

In dit kader wil de bevoegde minister een goed doordachte nieuwe invulling geven aan de in 2016 geregionaliseerde bevoegdheid rond 'toegang tot het beroep'. De toegang tot het beroep dient moderner en kwaliteitsvoller te worden georganiseerd en te worden afgestemd op de Europese regelgeving. Begin 2016 is immers de nieuwe Europese Richtlijn¹ betreffende de erkenning van beroepskwalificaties in werking getreden, die in lijn met de Europese Small Business Act voorziet in beter afgestemde en meer proportionele beroepstoegang.

Zo schrijft de richtlijn voor dat enkel voorwaarden voor beroepstoegang weerhouden kunnen worden als zij de enige optie zijn om een objectief van algemeen belang garanderen, en er geen alternatieven voor zijn. Dit betekent dat in het kader van Europese harmonisatie de vereiste niet kan worden toegepast op inwoners van andere Europese lidstaten die zich in België willen vestigen. Belgen hebben in eigen land dus formeel te maken met een hogere drempel om een onderneming te starten ten opzichte van andere Europeanen.

Binnen de huidige reglementering dient iedere startende ondernemer bij aanvang van eender welke handels- of ambachtsactiviteit aan het ondernemingsloket te bewijzen over de basiskennis van bedrijfsbeheer te beschikken², ³. Het behoud van de basiskennis bedrijfsbeheer als wettelijke vereiste in haar huidige vorm wordt echter in vraag gesteld, te meer daar deze voorwaarde uniek is voor België en niet (meer) geldt in de andere EU lidstaten.

In deze context komt de vraag op om de effecten van de basiskennis bedrijfsbeheer als reglementaire voorwaarde om een onderneming te starten te analyseren en evalueren. Het doel van de gevraagde studie is te evalueren welke effecten de afschaffing van de vereiste voor een basiskennis bedrijfsbeheer zou hebben. Hiervoor is een analyse nodig van de mate waarin deze voorwaarde daadwerkelijk werkt als drempel om een onderneming te starten, en waarin zij ondernemers behoedt van faillissement.

1.2 Aanpak: een evaluatie van verwachte effecten

We hanteren hierbij een tweeledig perspectief, met de volgende opbouw:

► Analyse van de situatie 'as is':

Dit is een bestudering en beschrijving van uitgangssituatie in Vlaanderen op dit moment, nu de wettelijke vereiste nog bestaat: Wat is de huidige werking van de vereiste, en voldoet zij aan het beoogd doel? Wat is de invloed van de vereiste op de kwantiteit en kwaliteit van ondernemerschap Vlaanderen?

► Analyse van de situatie 'to be':

Onderzoek naar de verwachte en mogelijke effecten op het ondernemerschap die optreden wanneer de basiskennis bedrijfsbeheer wordt afgeschaft

We brengen zowel korte als lange termijn effecten in rekening. Effecten op de korte termijn zijn te verwachten op de administratieve lasten en drempels voor startende ondernemers, maar ook op het opleidingsaanbod voor en competenties van startende ondernemers. Op de lange termijn leidt dit tot een mogelijk effect op het aantal starters en stopzettingen, en in het verlengde daarvan op het algemene ondernemersklimaat.

---

¹ Europese Richtlijn 2013/55/EU van het Europese Parlement en de Raad tot wijziging van Richtlijn 2005/36/EG

² De programmawet van 10 februari 1998 tot bevordering van het zelfstandig ondernemerschap en het KB van 21 oktober 1998 tot uitvoering van Hoofdstuk I van Titel II van de programmawet

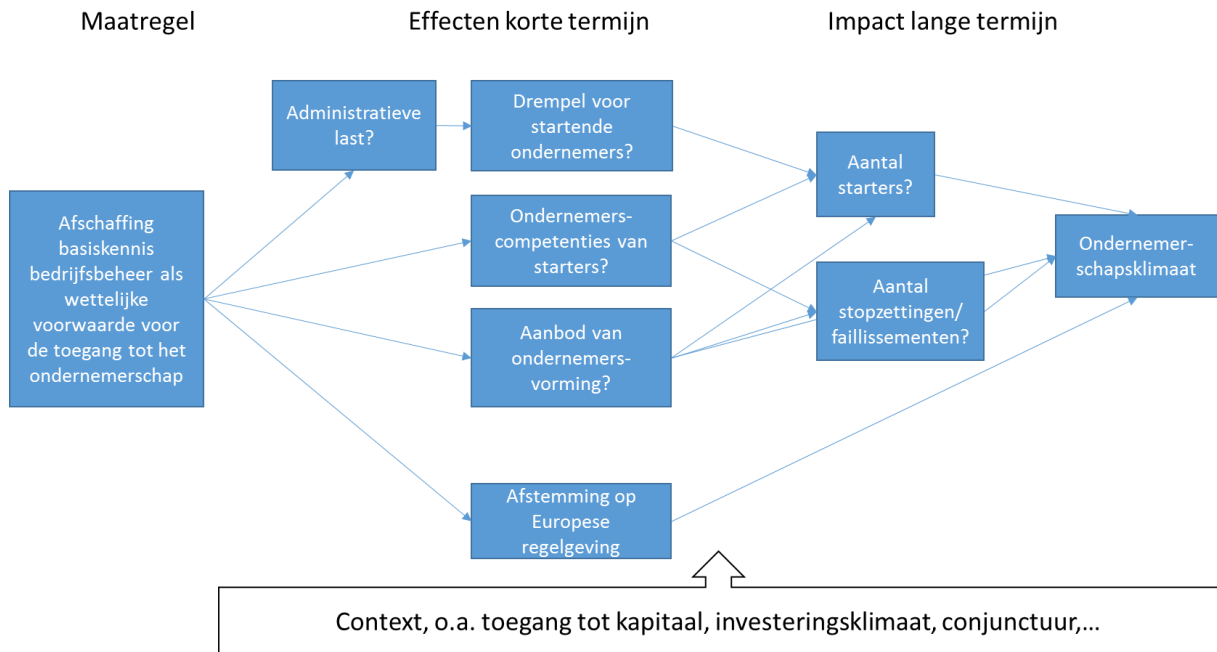
³ Het gaat hier concreet om elementaire kennis over handels- en burgerlijk recht, sociaal statuut zelfstandigen, verzekeringen, verkoopstechnieken, handels- en financieringsbeleid, financiële planning, boekhouding, voorraadbeheer, fiscaliteit, informatica en kwaliteitszorg.

We hebben in de analyse dus niet enkel gekeken naar het gedrag van ondernemers op zich (starten en/of stopzetten), maar ook naar het bredere institutionele landschap waarin zij opereren, met name de aangeboden opleidingen.

Deze analyse voerden we uit op basis van literatuurstudie, kwantitatieve analyses en een beperkt aantal interviews.

Het schema hieronder visualiseert de mogelijke effecten die de focus van de evaluatie vormen

1.3 Inhoud van dit rapport

Het rapport volgt de structurering van het analysekader:

1. We starten met een algemene situatieschets door middel van een vergelijking van het ondernemerschap in België en omliggende landen. Op deze manier verschaffen we inzicht in huidige ondernemersklimaat.
2. We kijken daarna naar de huidige werking en doelmatigheid van de vereiste, met name de volgende aspecten:
  - ▶ De precieze inhoud en beoogde doelstelling van de vereiste 'basiskennis bedrijfsbeheer' (zoals vastgelegd door het K.B. uit 1998);
  - ▶ Werking van de vereiste als drempel voor ondernemerschap op basis van cijfers van Syntra Vlaanderen, de CVOs en de Centrale Examencommissie;
  - ▶ De bijdrage van de vereiste aan ondernemerscompetenties, en de rol in falen van ondernemingen;
  - ▶ De ontwikkeling van het ondernemerschap in België en Vlaanderen vóór en na KB 1998.
3. Tenslotte bestuderen we de effecten van het aan- of afwezig zijn van de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer, op basis van buitenlandse voorbeelden:
  - ▶ Een screening van internationale studies en evaluaties van hervormingen in de reguleringen rond 'toegang tot het beroep';
  - ▶ Een uitgebreide vergelijking met de Nederlandse situatie. Nederland heeft een vergelijkbare voorwaarde 'Algemene Ondernemersvaardigheden' reeds in de vorige eeuw afgebouwd en uiteindelijk afgeschaft.

2/ Het ondernemersklimaat in internationaal perspectief

In dit eerste hoofdstuk zetten we het Belgisch en Vlaams ondernemerschap in internationaal perspectief. Dit dient als vertrekpunt om het ondernemerschap in de juiste context in te schatten

Hiervoor vergelijken we een aantal kerncijfers voor ondernemerschap in vergelijking met een selectie aan referentielanden. We opteerden voor de directe buurlanden Nederland, Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Deze vier landen zijn net als België innovatie-gedreven economieën. De geografische nabijheid verhoogt ook de vergelijkbaarheid van deze relatief open economieën.

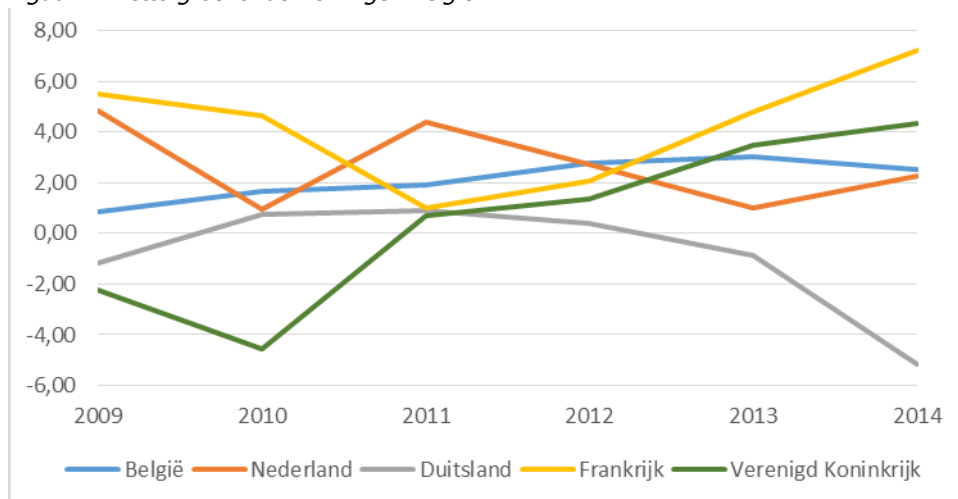
De kerncijfers vormen een referentiepunt ten opzichte van landen waar geen met de vereiste basiskennis vergelijkbare maatregelen actief zijn. Uiteraard kaderen en duiden we deze cijfers verder op basis van kwantitatief en kwalitatief materiaal in de volgende hoofdstukken om hen direct in verband te brengen met het functioneren van de vereiste basiskennis.

2.1 Stabiele groei van de ondernemingen

België is een stabiele middenmoter wat betreft de netto groei van ondernemingen. Cijfers van het Europese Directoraat-Generaal voor statistieken (Eurostat) geven aan dat het aantal actieve ondernemingen sinds 2009 systematisch groeit in België. Zo was het totaal aantal actieve ondernemingen in 2014 2,5% hoger dan in 2013.

De omvang van de netto groei is zeker niet uitzonderlijk hoog in vergelijking met de referentielanden. Dit blijkt ook uit de onderstaande grafiek. In Nederland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk zijn er hogere pieken in de netto groei.

Figuur 1: Netto groei ondernemingen België

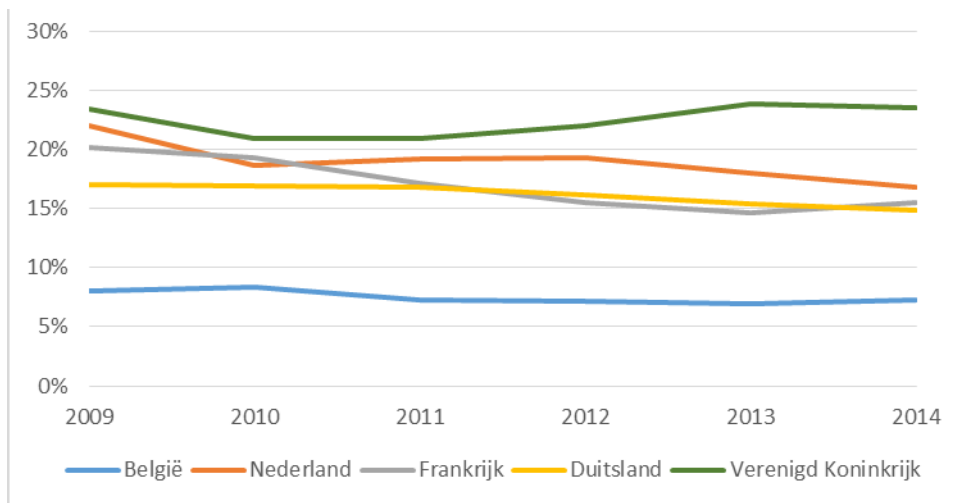
Bron: bewerking IDEA Consult op basis van Eurostat, Business demography statistics

De stabiliteit van de netto groei van het aantal ondernemingen in België is wel opvallend. In vergelijking met de referentielanden zijn er duidelijk minder schommelingen in de groei. Zo evolueerde het Verenigd Koninkrijk van een sterke daling van het netto aantal ondernemers in 2010 naar een hogere groei dan België in zowel 2013 als 2014.

Dit stabiel aantal ondernemers is ook af te leiden uit de turbulentiecijfers. Deze cijfers tellen het aandeel starters en stopzettingen in een bepaald jaar samen. Ze zijn een goede graadmeter voor het verloop van bedrijven in een economie. Onderstaande grafiek toont de uitzonderlijk lage turbulentie in België aan. Zo is de turbulentie in Nederland gemiddeld meer dan dubbel zo hoog als in België.

Figuur 2: Turbulentie België

Bron: bewerking IDEA Consult op basis van Eurostat, Business demography statistics

Een lage turbulentie heeft zowel voor- als nadelen. Het positieve aspect is dat het wijst op een stabiel klimaat met een beperkt aantal stopzettingen. Dit blijkt ook uit de overlevingsgraad van ondernemingen na 2 jaar. Zowel in 2012 als 2013 was het aandeel ondernemingen dat na 2 jaar nog actief was het hoogst van de referentielanden.

De keerzijde van de medaille is dat een lage turbulentie ook wijst op een laag aandeel nieuwe ondernemingen. Turbulentie in het aantal ondernemers is een indicator voor *creative destruction*. Deze op het eerste zicht contradictorische term verwijst naar het proces in een economie waarbij nieuwe, innovatievere en productievere ondernemingen anderen uit de markt concurreren. Het resultaat hiervan is een innovatievere economie met productievere ondernemingen. Op langere termijn wordt 50% van de productiviteitsgroei toegewezen aan dit proces van *creative destruction*⁴. Cijfers voor Vlaanderen geven ook aan dat de innovatiegerichtheid met 28% lager ligt dan het gemiddelde van 33% in de referentielanden in de Global Entrepreneurship Monitor.

2.2 Beperkt aantal starters en stopzettingen

De lage turbulentie in België wordt veroorzaakt door zowel een laag aandeel starters als een beperkt aandeel stopzettingen. Onderstaande figuur geeft het belang van starters weer voor Vlaanderen en België in een internationaal perspectief, op basis van de TEA-indicator. TEA staat voor *Total Early-stage Entrepreneurial Activity*. Deze indicator geeft weer hoeveel personen in de totale bevolking tussen 18-64 jaar stelt actief betrokken te zijn bij het oprichten van een nieuwe onderneming (zogenaamd ontluikend of *nascent* ondernemerschap) of leiding geeft aan een eigen bedrijf dat niet ouder is dan 3,5 jaar (nieuw ondernemerschap)⁵. De TEA-indicator is gebaseerd op een internationale bevraging. In tegenstelling tot andere administratieve cijfers is er dus geen verschil in registratie of definiëring, wat een goede vergelijking mogelijk maakt.

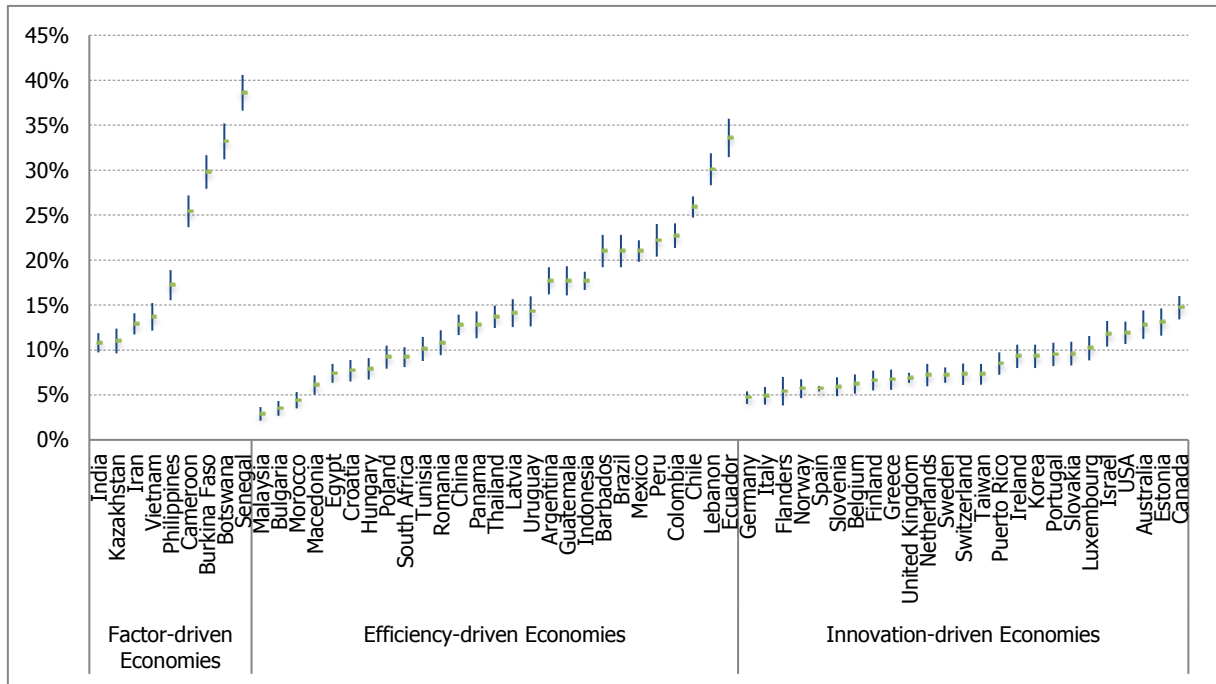
De grafiek geeft duidelijk aan de België in de staartgroep van de innovatie-gedreven economieën zit wat betreft het nieuw ondernemerschap. Deze cijfers liggen nog iets lager voor Vlaanderen.

⁴ Cabellero, R; Creative Destruction, The New Palgrave Dictionary of Economics, Second Edition, 2008.

⁵ Holvoet, T., Bosma, N. en Crijns, H. (2016), "Global Entrepreneurship Monitor 2001-2015. 15 jaar GEM Vlaanderen: een overzicht," Beleidsrapport STORE-B-15-011, pp. 23

Figuur 3: Nieuw Ondernemerschap in Internationaal Perspectief, 2015 (TEA in % 18-64, GEM 2015)

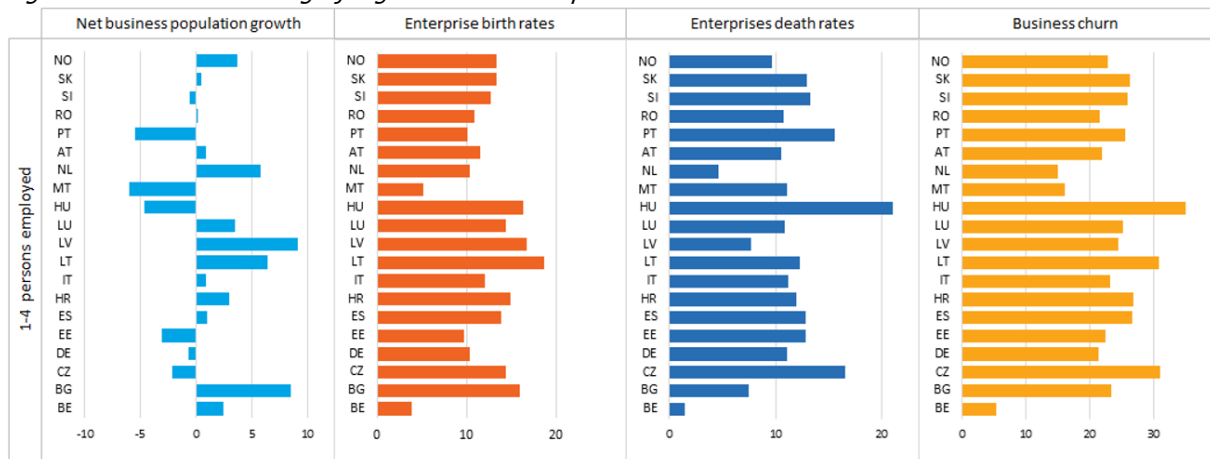

Bron: Holvoet, T., Bosma, N. en Crijns, H. (2016)

Statistieken van Eurostat, die in tegenstelling tot de TEA gebaseerd zijn op administratieve registratie, bevestigen dit beeld. Het aandeel starters bedroeg in 2014 met 4,3% minder dan de helft van het aandeel in Nederland en Frankrijk. Maar daar staat ook een heel laag percentage aan stopzettingen tegenover. Terwijl er in 2013 slechts 3,5% van alle ondernemingen werden stopgezet in België, was dit in Nederland 7,6% en in het Verenigd Koninkrijk zelfs 9,7%.

Onderstaande figuur geeft ter illustratie een overzicht van de netto groei, het aantal nieuwe ondernemingen, het aantal stopzettingen en de turbulentie in 2012 voor bedrijven van 1 tot 4 werknemers. Hieruit komt opnieuw de Europe positionering van België op vlak van ondernemerschap mooi naar voren. Van alle weergegeven Europese landen heeft België verreweg het laagste aandeel starters en stopzettingen.

Figuur 4: Internationale vergelijking ondernemerschap

Bron: Eurostat Business indicators

2.3 Bepaalde rol voor jonge bedrijven

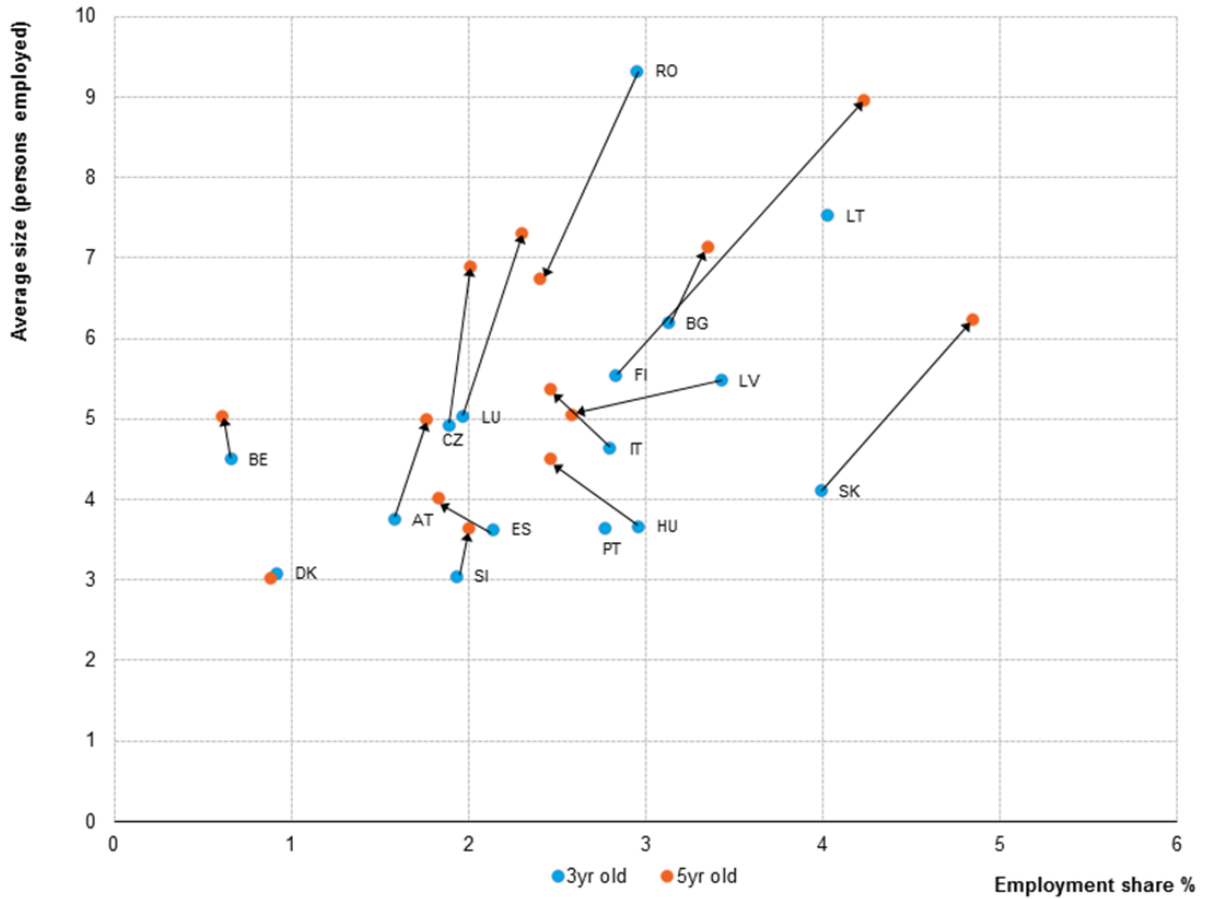
Niet enkel het aantal starters is van belang, ook het gewicht van deze nieuwe ondernemingen in de totale economie is een relevante indicator voor het ondernemerschap.

Zowel wat betreft het aandeel als de groei van de tewerkstelling is de rol van starters in België beperkt. Onderstaande figuur geeft dit weer. Jonge bedrijven (3 of 5 jaar oud) staan in voor minder dan 1% van de totale tewerkstelling. Dit is het laagste aandeel van de landen in de figuur.

Bedrijven van 3 jaar oud hebben gemiddeld 4,5 werknemers, wat vergelijkbaar is met landen zoals Italië en Luxemburg. Na 5 jaar groeit dit licht tot iets meer dan 5 werknemers. Deze groei is eerder beperkt, hoewel dit niet uitzonderlijk is in innovatie-gedreven economieën.

Figuur 5: Omvang en tewerkstelling jonge bedrijven

Bron: Eurostat Business statistics

3/ Doelmatigheid huidige werking

Dit hoofdstuk gaat in op de wijze waarop de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer momenteel feitelijk werkt, en in hoeverre de maatregel functioneert zoals beoogd en bedoeld.

3.1 Doelstelling basiskennis bedrijfsbeheer

De vereiste basiskennis bedrijfsbeheer is vastgelegd en omschreven in de programmawet van februari 1998 tot bevordering van het zelfstandig ondernemerschap, verder uitgewerkt in het Koninklijk Besluit van oktober 1998. Ten opzichte van de voorgaande periode veralgemeent deze wet de vereisten inzake de basiskennis van het bedrijfsbeheer, en breidt ze uit naar alle handels- en ambachts-beroepen⁶.

Voor 1998 werd deze vereiste enkel toegepast op 43 welbepaalde beroepen, met elk een eigen Koninklijk Besluit betreffende de voorwaarden voor toegang. Voor 42 van de beroepen, diende de verzoeker technische bekwaamheden en een basiskennis van het bedrijfsbeheer te bewijzen. Voor de kleinhandel diende de verzoeker alleen een basiskennis van het bedrijfsbeheer te bewijzen⁷. Sinds 1998 moet echter elke KMO of zelfstandige die een activiteit uitoefent die in het handels- of ambachtsregister moet worden ingeschreven, bij haar start bewijzen over de basiskennis van het bedrijfsbeheer te beschikken⁸.

De wet vertrekt vanuit de vaststelling dat teveel startende ondernemingen binnen 5 jaar faalt en dat een gebrek aan vaardigheden op het vlak van bedrijfsbeheer hierin vaak een rol speelt (men noemt 30% van alle falingen). Hieruit concludeert men dat enkel beroepsbekwaamheden niet voldoen voor een succesvolle starter, maar dat hij ook moet beschikken over een solide kennis inzake bedrijfsbeheer.

De vereiste basiskennis bedrijfsbeheer heeft dan ook als expliciete doelstelling om het voorbereidingspercentage van de starters te verbeteren en zo de kans op succes te verhogen. Het beoogd effect is het doen dalen van het aantal falingen. Het is dus niet expliciet de bedoeling dat de vereiste functioneert als administratieve of inhoudelijke drempel, met een negatief effect op het aantal starters, ook al kan dit wel een mogelijk gevolg zijn.

De sectie hieronder gaat in op zowel de werking van de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer als drempel voor ondernemerschap als gevolg van de vereiste, als de rol die de vereiste speelt in het versterken van de ondernemersvaardigheden en het voorkomen van falingen.

3.2 Werking als drempel voor ondernemerschap

We bespreken eerst de verschillende mogelijkheden om de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer aan te tonen. Vervolgens gaan we in op twee manieren die effectief een (praktische) drempel vormen voor startende ondernemers, namelijk het volgen van een cursus bedrijfsbeheer of het deelnemen aan de centrale examencommissie. Deze kanalen kunnen uiteraard ook de competenties van ondernemers versterken. Dit aspect behandelen we in hoofdstuk 3.3.3.

3.2.1 Ruime mogelijkheden om vereiste basiskennis aan te tonen

Het Koninklijk Besluit beschrijft de verschillende manieren waarop ondernemers kunnen aantonen dat ze over de basiskennis bedrijfsbeheer beschikken⁹:

- ▶ Een diploma hoger onderwijs of equivalent
- ▶ Een specifiek attest verkregen via het algemeen of technisch secundair, kunstsecundair, beroepssecundair onderwijs

---

⁶ <http://www.bibf.be/Index.asp?Idx=1487>

⁷ Aannemer schrijnwerker en timmerman, schilderwerken, metselwerken en betonwerken, vloerwerken, glaswerken, zinkwerken/metalen bedekkingen van bouwwerken, niet-metalen bedekkingen van bouwwerken, waterdicht maken van bouwwerken, sloopwerken, marmerbewerking, plafonneerder-cementeerder; installateur van centrale verwarming, sanitair, loodgieters-werken, gasverwarming door individuele toestellen, koeltechnicus, lichtreclames; elektrotechnisch installateur; handelaar in inheemse granen, veevoer en stro, tweedehands wagens; kleinhandelaar in vaste brandstoffen, vloeibare brandstoffen; fietsen-, bromfietsen, motorfietsenmaker; behanger-plaatser van muur- en vloerbekleding; molenaar; garagist-, carrossier- horlogemaker-hersteller; steenkapper; kapper; grossier in vlees-slachtvlees; opticien; fotograaf; specialist in gebitsprothesen; stomer-verver, wasser; begrafenisondernemer; restaurateur of traiteur-banketaannemer; brood- en banketbakker; schoonheidsspecialist

⁸ Beroepen die reeds door een andere wet zijn gereguleerd en/of de beroepen die zijn gereguleerd onder de bescherming van de beroepstitel en van de uitoefening van dienstverlenende intellectuele beroepen zijn vrijgesteld van deze verplichting. Het gaat om bedrijfsrevisoren, accountants, fiscale adviseurs, boekhouders, vastgoed- en effectenmakelaars, landmeters, vervoerders van goederen en personen, verzekeringsagenten en -makelaars en rijsschoolhouders

⁹ http://www.unizo.be/uwzaakstarten/cm/voorwaarden_om_te_starten_met_je_eigen_bedrijf.html

- ▶ Op basis van voldoende relevante praktijkervaring als zelfstandig ondernemingshoofd of helper, bediende in een leidinggevende functie, dagelijks bestuurder vennootschap, opgedaan gedurende de laatste 15 jaar, aangetoond door twee verschillende bronnen
- ▶ Via een geslaagde proef bij de centrale examencommissies, aan te vragen op eigen initiatief, op basis van zelfstudie van online cursusmateriaal
- ▶ Via het behalen van een getuigschrift na vaste cursus van 128 uur voor diegenen die basiskennis niet op bovenstaande wijze kunnen aantonen

Onder de eerste drie mogelijkheden is het aantonen van de basiskennis door de startende ondernemer eenvoudig, en niet meer dan een administratieve formaliteit. Voor hoger opgeleiden en ervaren ondernemers is de werking als drempel dus minimaal, onafhankelijk van hun reële ondernemersvaardigheden en kennis van het bedrijfsbeheer.

Bovendien hoeft de basiskennis niet perse door het hoofd van de startende onderneming zelf te worden bewezen. Ook een betrokken echtgenoot/wettelijke samenwonend partner, de persoon die daadwerkelijk dagelijkse beheer uitoefent, een zelfstandige helper, een werknemer kunnen voor de onderneming instaan voor de basiskennis bedrijfsbeheer.

Enkel voor de groep ondernemers die de vereiste moeten aantonen door het afleggen van een proef bij een centrale examencommissie, of door het volgen van de cursus van 128 lessen is er sprake een werkelijke administratieve drempel. Hoewel niet expliciet beschreven, zorgt de invulling van de vereiste voor een vrij specifieke afbakening van de groep die door deze drempel geraakt wordt. Het gaat hier voornamelijk om lager opgeleide personen, die zelf moeten instaan voor de vereiste, en hiervoor geen beroep kan doen op een derde (vermoedelijk dus met een beperkt sociaal netwerk).

3.2.2 Deelnemers cursus bedrijfsbeheer

De wettelijk vastgelegde cursus basiskennis bedrijfsbeheer wordt aangeboden door Syntra Vlaanderen en de Centra voor Volwassenenonderwijs. Op basis van deelnamecijfers van deze aanbieders krijgen we meer inzicht in de deelnemers en mate van succesvolle afronding van de cursus.

Per academisch jaar beginnen iets minder dan 10.000 deelnemers aan de cursus. De tabel hieronder geeft meer gedetailleerde informatie voor 2015-2016 Voor het juiste perspectief: in 2015 en 2016 werden in Vlaanderen respectievelijk 32.232 en 34.607 bedrijven opgericht (regionale statistieken Vlaanderen).

Tabel 1: Deelnemers cursus basiskennis bedrijfsbeheer SYNTRA

	Syntra (2015-2016)	CVO (2015-2016)	Totaal
Aantal ingeschreven deelnemers	5.785	3753	9538
Aandeel met hoger onderwijs diploma	Circa 10-12%	Circa 7%	/
Aandeel zonder sec. onderwijs diploma	Circa 15%	/	/
Aantal deelnemers eindproef	4.086 (70,5%)	/	/
Aantal geslaagden eindproef	3.249 (56,2%)	/	/
Aantal afvallers	2.536 (43,8%)	/	/

Bron: Syntra Vlaanderen en Agentschap Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties & Studietoelagen, 2017

Alle cursisten volgen de cursus ofwel alleenstaand met het doel om het attest bedrijfsbeheer (snel) te behalen, of als onderdeel van één van de aangeboden ondernemerschapstrajecten die zowel beroepskennis als bedrijfskennis omvatten. Hiermee kan men een ondernemerschapdiploma behalen dat voldoet aan alle vestigingsvereisten in het specifieke beroep waarvan men de opleiding volgt.

Hoewel Syntra Vlaanderen het zelf niet specifiek bijhoudt, is er zeker een groep deelnemers die de opleiding niet hoeft te volgen om aan de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer te kunnen voldoen. Zo heeft ongeveer 10% (indicatief) van hen een hoger onderwijs diploma, dat reeds volstaat om de basiskennis aan te tonen. Deze groep is ongetwijfeld nog groter, aangezien het attest ook wordt toegekend in bepaalde secundaire onderwijsrichtingen. Voor het CVO zijn de cijfers vergelijkbaar. Deze zijn echter volledig gebaseerd op zelfrapportage van de deelnemers, waardoor de betrouwbaarheid niet gegarandeerd kan worden.

Van alle gestarte deelnemers bij Syntra doet ongeveer 70% de eindproef, en valt dus bijna 30% gedurende de cursus af. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat eindproefverdediging in een latere fase nog afleggen (dus niet in cursusjaar 2015-2016). Voor CVO zijn deze cijfers niet bekend.

Daarnaast zakt nog eens meer dan 20% van degenen die de verdediging voor de examencommissie afleggen voor deze proef. Hierdoor haalt uiteindelijk maar 56% van de gestarte deelnemers het attest waarmee men de basiskennis bedrijfsbeheer kan aantonen.

Zo lijkt de cursus voor haar deelnemers dus wel degelijk als drempel voor het starten van een onderneming te werken. Onderstaande cijfers van Syntra wijzen hier nog eens extra op. De tabel bevat informatie over het statuut van de deelnemers na succesvolle afronding van de eindproef (2012) en 2 jaar later (2014). Waar in 2012 reeds 12% van de cursisten reeds zelfstandige is, is dit in 2014 gestegen tot 38%.

Tabel 2: Statuut deelnemers Syntra basiskennis bedrijfsbeheer 2012 t.o.v. 2014

	Werkloos (2014)	Werknemer (2014)	Zelfstandige (2014)	Overig (2014)	Totaal 2012
Werkloos (2012)	95	80	106	31	312
Werknemers (2012)	47	525	283	39	894
Zelfstandige (2012)	4	14	193	12	223 (12%)
Overig (2012)	26	119	123	158	421
Totaal 2014	172	738	705 (38%)	240	1.855

Bron: Syntra Vlaanderen, 2017

Als we ervan uitgaan dat de deelnemers de cursus volgen om een onderneming te kunnen starten, is het opvallend dat meer dan 60% van de geslaagde cursisten binnen 2 jaar nog altijd geen effectief ondernemer in hoofdberoep is. Blijkbaar besluit een deel van de aspirerende ondernemers na het halen van het attest toch om op korte termijn geen bedrijf te starten, al of niet naar aanleiding van de cursus.

3.2.3 Kandidaten examencommissie

Naast het uitgebreide opleidingstraject kan men er ook voor kiezen op basis van zelfstudie van de online syllabus op eigen initiatief een examen af te leggen bij de centrale examencommissie. Deze multiple choice test heeft een ander karakter dan de proef zoals binnen de opleiding basiskennis bedrijfsbeheer vormgegeven (verdediging van het eigen business plan). Een substantiële groep opteert voor deze op het eerste zicht kortere weg.

Uit onderstaande tabel blijkt echter dat het niet eenvoudig is om in één keer voor deze toets te slagen, met een slagingspercentage van rond de 50%.

In de tabel staat het aantal inschrijvingen niet gelijk aan het aantal kandidaten. Het is goed mogelijk dat kandidaten zich na een mislukte poging opnieuw inschrijven om de proef opnieuw af te leggen.

Ook voor deze groep is de drempelwerking van de vereiste duidelijk. Een substantieel deel van de inschrijvers heeft immers meerdere pogingen nodig of haalt het getuigschrift niet via de centrale examencommissie. Exacte cijfers over dit aandeel en verdere informatie over het traject van de geslaagden zijn evenwel niet beschikbaar.

Tabel 3: Inschrijvingen en geslaagden centrale examencommissie

	2015	2016
Ingeschreven	4.773	5.149
Geslaagd	2.051	2.669
Aandeel geslaagd	43%	51,8%

Bron: VLAIO, 2017

3.3 Ondernemerscompetenties als factor in succesvol ondernemerschap

Om verder inzicht te krijgen in de doelmatigheid van de vereiste kijken we naar de rol van ondernemersvaardigheden in ondernemerschap in Vlaanderen, en of versterking hiervan bijdraagt een beter ondernemingsklimaat. We kijken daarbij specifiek naar competenties als factor in het oprichten en in het falen van ondernemingen. Tot slot staan we specifiek stil bij de bijdrage van de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer in deze competenties.

3.3.1 Competenties en het oprichten van een onderneming

We stellen ten eerste vast dat startende ondernemers in Vlaanderen steeds hoger zijn opgeleid. In 2013 hadden 62,9% van alle starters (<3j actief) een basisdiploma hoger onderwijs tegenover 51,6% van de ondernemers die

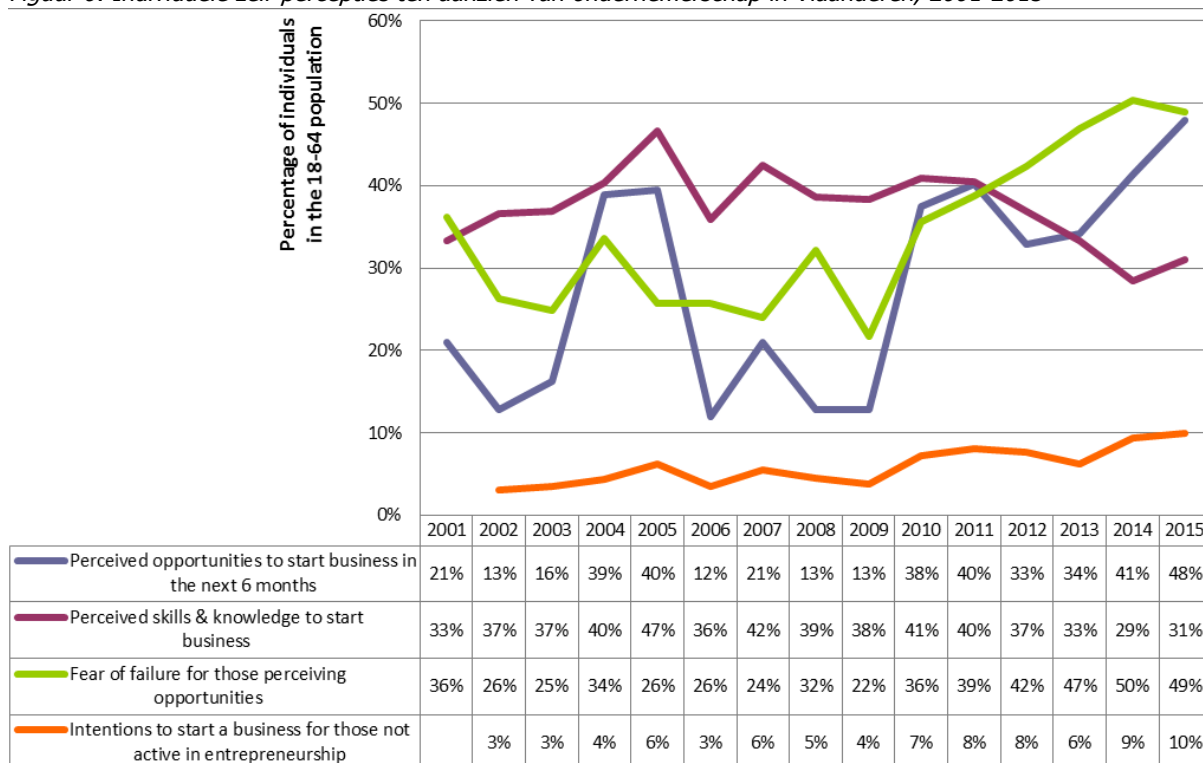

meer dan 5 jaar actief zijn. Beschouwen we enkel de jonge starters (<40 jaar) dan stijgt dit tot 64,8%¹⁰. Ook in internationaal opzicht is de Vlaamse ondernemerspopulatie relatief hoog opgeleid.

Onderzoek laat echter zien dat het hebben van goede (ondernemers)competenties weliswaar een belangrijke rol speelt in startend ondernemerschap, maar er zeker niet de bepalende voorwaarde voor is. Naast administratieve lasten en positieve media aandacht, hebben ook angst voor falen en persoonlijke relaties met ondernemers invloed op de beslissing zelf een bedrijf op te richten (Urbano, D., & Alvarez, C., 2014).

Een aantal gerelateerde aspecten in dit verband werden bevraagd binnen de Global Entrepreneur Monitor (GEM), een langlopende internationale vergelijking van het ondernemersklimaat en –activiteiten. Uit figuur 1 hieronder blijkt dat de gepercipieerde opportuniteiten om korte termijn (6 maanden) een bedrijf op te richten sinds 2001 substantieel is gestegen. De algemene intentie onder de bevolking om een bedrijf te starten stijgt licht.

Figuur 6. Individuele zelf-percepties ten aanzien van ondernemerschap in Vlaanderen, 2001-2015

GEM, 2016

Echter, de angst voor falen is eveneens flink gestegen, en de eigen perceptie van vaardigheden en kennis voor het oprichten van een bedrijf blijft stabiel. Bovendien scoort Vlaanderen vergeleken met een aantal Europese referentielanden¹¹ ook zeer laag op deze aspecten (evenals overigens de inschatting van de sociale status van succesvolle ondernemers) (zie figuur 2). Dit ondanks het hoge opleidingsniveau in Vlaanderen en het van kracht zijn van de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer sinds eind jaren '90, die expliciet beoogt deze vaardigheden te versterken.

Hoewel er voor deze scores geen specifieke redenen worden aangewezen, laat de GEM wel zien dat het gebrek aan vertrouwen in eigen kunnen en een hoge inschatting van het risico voor ondernemingen een belangrijke rem is op de ondernemingsactiviteit in Vlaanderen. De totale ondernemersgraad (of Total Entrepreneurial Activity – TEA) in Vlaanderen zit bij de laagste van West-Europa.

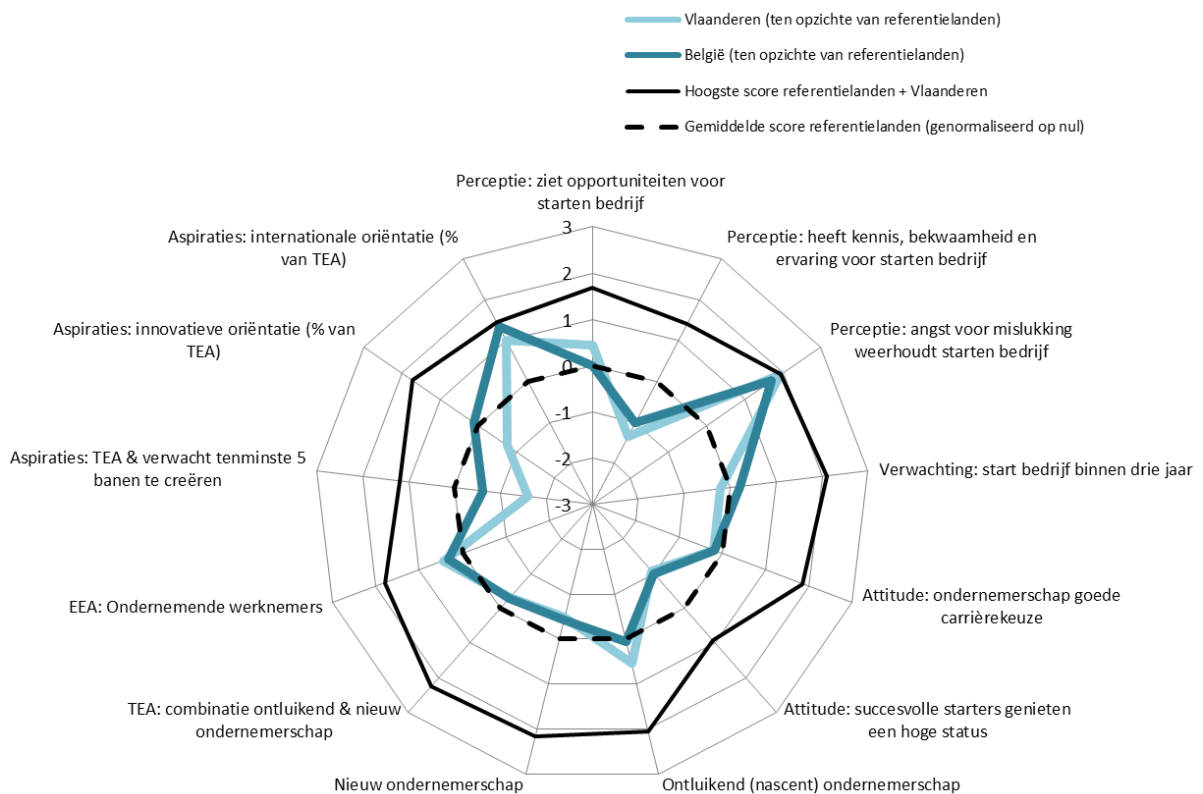
Het lijkt erop dat de zelfperceptie van eigen vaardigheden een belangrijker rol speelt in startend ondernemerschap dan werkelijk opleidingsniveau of verworven competenties. Wellicht speelt een hoger opleidingsniveau juist ook mee bij een hoger bewustzijn van de risico's, zeker omdat hoger opgeleiden vaak ruime mogelijkheden op de arbeidsmarkt hebben die meer zekerheid bieden.

¹⁰ Stichting Innovatie en Arbeid (2015), De competentieportfolio van de Vlaamse zelfstandige ondernemer, Een analyse op basis van gegevens uit de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor 2007-2013

¹¹ NL, FR, UK, DU, LU, SP, DE

Figuur 7: GEM profiel voor Vlaanderen in vergelijking met België en referentielanden 2012-2015

GEM, 2016

3.3.2 Competenties en het falen van een onderneming

Het ultieme doel van de vereiste is het voorkomen van het falen van (startende) ondernemingen, vanuit de vaststelling dat ondernemersvaardigheden hierin vaak een belangrijke factor zijn. Verschillend internationaal onderzoek toont aan dat dit inderdaad in elke context het geval is, hoewel een gebrek aan eigen vermogen en lopende middelen alsook verkeerde strategische inschatting over de marktpositie en –ontwikkeling ook belangrijke redenen voor falen zijn.

Ook in Vlaanderen blijkt telkens weer dat veel ondernemers falen omdat ze niet voldoende op de hoogte zijn van juridische, boekhoudkundige of administratieve aspecten van het voeren van een zaak. In een bevraging door Graydon bij curatoren en handelsrechters uit 2007, op het moment dat de algemene vereiste basiskennis bedrijfsbeheer reeds bijna 10 jaar van kracht was, geeft 44 % van hen aan dat het wanbeheer van het management en gebrek aan economische kennis de voornaamste oorzaken te zijn van faillissement. Ook zonder het element 'onvoldoende economische kennis', zeggen de bevroegden dat wanbeheer van de bedrijfsvoering de belangrijkste oorzaak is in 20-25% van de faillissementen.

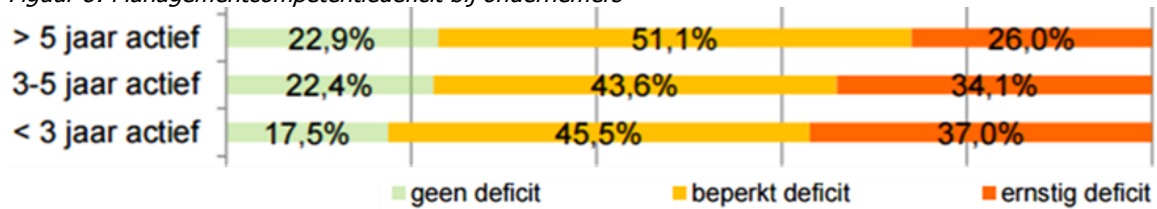
Een vergelijkbaar beeld komt naar boven in een recentere studie van de Stichting Innovatie & Arbeid van de SERV (2015)¹², gebaseerd op een uitgebreide bevraging van ondernemers rond hun competenties. Met name de vraag 'Voelt u zich voldoende opgeleid voor het beheer en het management van uw bedrijf/firma?' is in dit verband relevant. Via drie antwoordmogelijkheden maakt de studie onderscheid tussen geen competentiedeficit ('altijd'), beperkt competentiedeficit ('vaak') en ernstig competentiedeficit ('soms', 'nooit').

Hieruit blijkt dat 28,1% van de ondernemers een ernstig deficit op vlak van managementcompetenties voelt; slechts ruim 20% voelt geen deficit. Voor startende ondernemers (jonger dan 3 jaar) is het beeld nog scherper (zie figuur hieronder), waar zelfs 37% van hen aangeeft een ernstig competentiedeficit te ervaren. Ook leeftijd, opleidingsniveau en sociaal netwerk zijn bepalende factoren voor de mate waarin een dergelijk deficit ervaren wordt.

¹² Stichting Innovatie en Arbeid (2015), De competentieportfolio van de Vlaamse zelfstandige ondernemer, Een analyse op basis van gegevens uit de Vlaamse Werkbaarheidsmonitor 2007-2013

Figuur 8: Managementcompetentiedeficit bij ondernemers

Bron: Stichting Innovatie en Arbeid (2015)

3.3.3 Basiskennis bedrijfsbeheer en competenties

Uit bovenstaande cijfers is niet direct de conclusie te trekken dat de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer niet leidt tot betere ondernemers- of managementcompetenties, ook al voelt een substantieel aandeel ondernemers hier een gebrek. Wanbeheer of gebrek aan economische kennis als oorzaak van faillissement is ook niet noodzakelijk het gevolg van een gebrekkige kennis van bedrijfsbeheer. De vaardigheden en competenties nodig voor een succesvolle onderneming gaan uiteraard ook veel verder dan goed bedrijfsbeheer (strategisch inzicht, leiderschap, innovatie,...).

Dat roept de vraag op of de huidige invulling van de vereiste rond het basiskennis bedrijfsbeheer wel volstaat om de ondernemer de nodige kennis mee te geven. Zoals eerder vastgesteld zijn de mogelijkheden om de vereiste basiskennis te bewijzen erg ruim (sectie 3.2.1), ook als feitelijk niet vastgesteld is of men wel degelijk over deze basiskennis beschikt. Daarnaast ligt de zelfperceptie over de eigen ondernemersvaardigheden structureel laag, zeker in internationaal opzicht (3.3.2).

Ook de opleidingstrajecten om een attest bedrijfsbeheer te verkrijgen lijken niet in alle gevallen optimaal doeltreffend aan deze problematieken tegemoet te komen.

Algemeen wordt erkend dat de opleiding basiskennis bedrijfsbeheer op zichzelf van goede kwaliteit is. De tevredenheid van de deelnemers bevestigen dit. Men beoordeelt de opleiding met ongeveer 7,5 op 10. Uit een recente IDEA studie voor VIONA¹³ bleek dat de begeleiding van werkzoekenden bij het opstarten van een eigen zaak dat de opleiding bedrijfsbeheer door deze groep als zeer nuttig wordt ervaren, zelfs als hun behaalde diploma reeds volstaat om de kennis aan te tonen (en zijn ze vrijgesteld van het diploma bedrijfsbeheer). Vele startende ondernemers worden geacht reeds over de nodige kennis bedrijfsbeheer te beschikken, gesprekken met de deelnemers leerden echter dat velen van hen de nodige kennis missen. Zij appreciëren de alomvattende introductie in alle aspecten van ondernemerschap die de cursus biedt, met name ook de financiële en boekhoudkundige elementen, en de mogelijkheden tot netwerking en samenwerking.

Aan de andere kant kwam naar voren dat de opleidingen te weinig aangepast waren aan de specifieke informatienoden van de deelnemers met te weinig niveaudifferentiatie. De inhoud en leerstof van de opleiding is immers sterk gereguleerd binnen het wettelijk kader (KB 7 juni 2007), en biedt weinig ruimte voor flexibiliteit en aanpassing aan specifieke ondernemersnoden.

Deelnemers werken tijdens de cursus aan een eigen business plan, met focus op de financiële haalbaarheid van de onderneming. Dit plan komt uiteindelijk als eindproef ter verdediging en beoordeling voor bij een examencommissie. De meer strategische aspecten van een realistisch ondernemingsplan (markten, strategie, marketing,...) komen echter veel minder aan bod, en worden ook niet getoetst.

Dit maakt dat de opleiding een vrij enge, theoretische invulling krijgt in termen van ondernemerscompetenties. De beoordeling van de opleiding is dan ook substantieel lager door hoger opgeleiden, voor wie bepaalde aspecten wellicht overbodig zijn.

Voor wie op basis van eigen studie van de online syllabus een proef aflegt bij de centrale examencommissie, gelden deze bedenkingen zelfs nog sterker, aangezien zij ook geen financieel business plan hoeven te verdedigen, maar enkel een theoretische toets afleggen.

3.4 Vergelijking met situatie ten opzichte van invoering

De uitbreiding van de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer naar alle beroepen in 1998 had de bedoeling om het aantal faillissementen, in hoofdzaak bij starters, te verlagen door de algemene competenties van nieuwe ondernemers te versterken.

¹³ IDEA Consult (2014), 'Maatpakbegeleiding van werkzoekenden naar ondernemerschap', Een onderzoek in opdracht van de Vlaamse minister bevoegd voor Werk, in het kader van het VIONA-onderzoeksprogramma.

Als deze doelstelling gerealiseerd werd, zou men dus na correctie voor andere factoren, een trendbreuk verwachten in de volgende cijfers na de aanpassing in 1998:

- ▶ Het aantal faillissementen (ten opzichte van het totaal aantal ondernemers);
- ▶ Het aandeel jonge starters in het totaal aantal faillissementen.

Hieronder gaan we na of dit effectief het geval is.

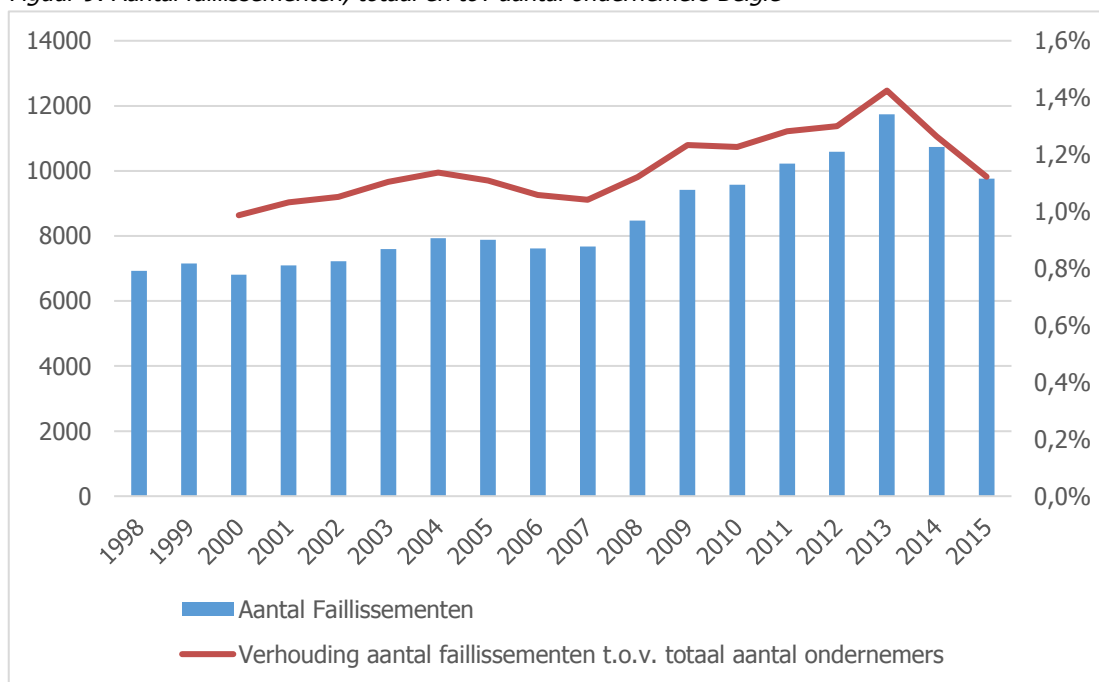
3.4.1 Geen trendbreuk in het aantal faillissementen

De figuur hieronder laat zien dat het aantal faillissementen (zowel in absolute als relatieve termen) geen trendbreuk vertoont sinds de verruiming van de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer. Het aantal faillissementen vertoont, op conjuncturele schommelingen na, een duidelijke stijgende lijn op lange termijn.

Deze stijging in absolute aantallen valt niet te verklaren door de absolute toename van het totaal aantal ondernemers. De rode lijn in onderstaande figuur geeft dit duidelijk weer. Een hoger aantal faillissementen in een bepaald jaar (de blauwe balkjes) gaat systematisch gepaard met een verhoging van de verhouding van het aantal faillissementen ten opzichte van het totaal aantal ondernemers. Ondanks de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer neemt het aantal faillissementen dus alleen maar toe, ook als er rekening gehouden wordt met het groeiend aantal ondernemers.

De invloed van externe factoren is niet volledig in rekening te nemen bij deze cijfers. Zo houden deze cijfers geen rekening met het effect de nieuwe falingswet van 1997, waarin meer de nadruk ligt op de continuïteit van ondernemingen in plaats van faillissementen. Deze wetgeving heeft waarschijnlijk een impact op de cijfers. In tegenstelling tot conjuncturele factoren is het echter niet mogelijk om hiervoor te corrigeren. De interpretatie van deze cijfers moet dus met de nodig voorzichtigheid gebeuren.

Figuur 9: Aantal faillissementen, totaal en tov aantal ondernemers België

Bron: bewerking IDEA consult op basis van Statistics Belgium (FOD Economie)

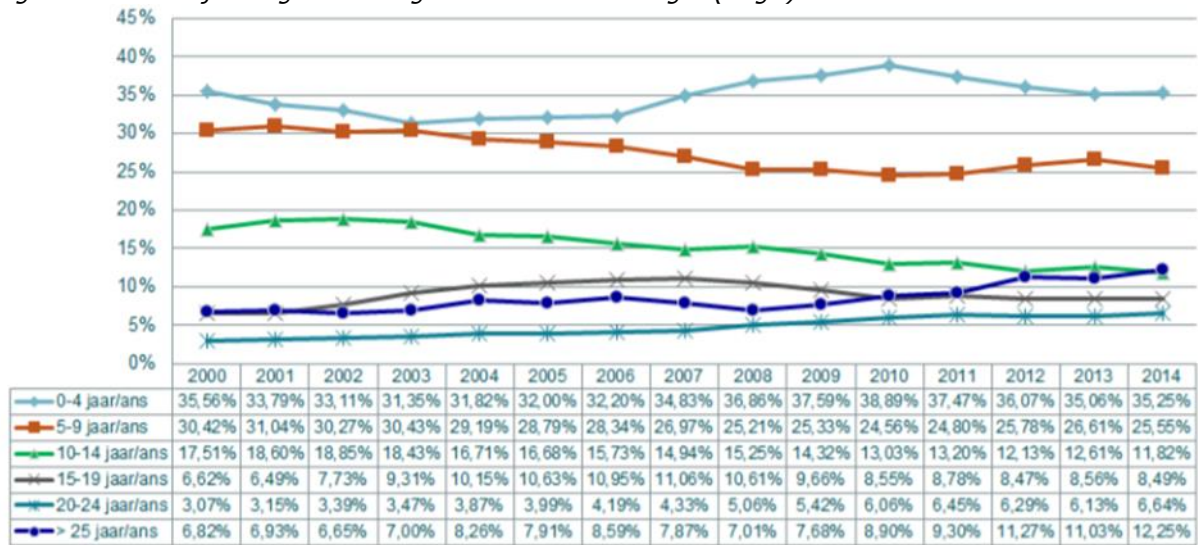
3.4.2 Geen trendbreuk in het aandeel jonge starters bij faillissementen

Door starters beter voor te bereiden op het ondernemerschap, beoogt men het aandeel jonge bedrijven dat failliet gaat te beperken. De eerste jaren zijn voor een onderneming het meest risicovol. Een jong bedrijf is minder gewapend tegen conjuncturele tegenslagen door een gebrek aan reserves en ervaring. Een andere belangrijke factor is een gebrek aan competenties. Een sterke voorbereiding op het ondernemerschap kan de nodige competenties versterken om deze zaken op te vangen en er goed mee om te gaan.

Als we veronderstellen dat de basiskennis bedrijfsbeheer ondernemers beter voorbereidt, zou men verwachten dat het aandeel van jonge bedrijven in het totaal aantal faillissementen afneemt. Een structurele verandering in het aandeel falingen bij jonge ondernemers ten opzichte van alle ondernemingen kunnen we echter niet waarnemen.

Figuur 10: % Leeftijdscategorieën van gefailleerde ondernemingen (België)

Bron: Graydon (2016), evolutie van de faillissementen 2000-2014

Bovenstaande grafiek geeft aan dat bedrijven tussen 0 en 5 jaar relatiefst het vaakst failliet gaan. De schommelingen in dit aandeel volgen de conjuncturele cyclus. In economisch moeilijke tijden delen jonge bedrijven dus relatief harder in de klappen. Het startpunt in 2000 is echter gelijk aan het aandeel in 2014.

Vergelijkbare cijfers uit de periode voor 2000 zijn spijtig genoeg niet verkrijgbaar. Zonder cijfers uit deze referentiejaar kunnen we dus geen vergaande conclusies trekken. We kunnen er echter wel vanuit gaan dat er een effect op lange termijn waarneembaar zou moeten zijn. Op deze manier geeft bovenstaande figuur toch een relevante indicatie over falen bij starters.

4/ Mogelijke effecten van afschaffing

In dit deel onderzoeken we wat de mogelijke effecten zijn van het wegnemen van de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer. Om dit na te gaan, trekken we relevante lessen uit internationale onderzoeken naar de effecten van het reguleren van de toegang tot het beroep. Vervolgens gaan we dieper in op de sterk met de Belgische situatie vergelijkbare case in Nederland.

4.1 Impact hervormingen toegang tot het beroep

De afgelopen decennia werden in verschillende Europese landen hervormingen doorgevoerd die de toegang tot het beroep op een andere manier organiseren en reglementeren. De effecten van deze hervormingen laten toe om lessen te trekken die ten dele van toepassing zijn op de Belgische en Vlaamse beleidscontext. Het aanpassen van de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer is immers ook een vorm van het reguleren van de toegang tot beroep.

Hoewel de buitenlandse experimenten relevant zijn, moet de overdraagbaarheid correct gekaderd worden om de volgende redenen:

- ▶ De doelstelling van de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer is het verhogen van het slaagpercentage van ondernemers. Indirect vormt dit een mogelijke bescherming voor consumenten, maar dit is geen directe doelstelling. Het beschermen van consumenten is bij de regulering in de onderzochte landen wel een expliciete (hoofd)doelstelling.

In de praktijk zijn deze verschillende doelstellingen meestal wel complementair: het beschermen van consumenten vereist sterke ondernemers en het versterken van ondernemers geeft meer zekerheid aan consumenten.

- ▶ De vereiste basiskennis bedrijfsbeheer is van toepassing op alle ondernemers, over de verschillende sectoren en bedrijfstakken heen. In de onderzochte landen focust de aangepaste regulering op de vereisten voor specifieke beroepen of sectoren. De effecten die zich voordoen bij het aanpassen van specifieke regelgeving zullen zich daarom niet noodzakelijk in dezelfde mate voordoen bij een aanpassing van de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer.
- ▶ Het isoleren van de effecten van één beleidsinterventie ten opzichte van de economische, politieke en sociale context is een complexe oefening. Doordat de onderzochte maatregelen gericht waren op specifieke beroepen en sectoren, kon in de studies gecorrigeerd worden voor contextfactoren. Dit verhoogt dus de betrouwbaarheid van de gebruikte studies, maar wegens de brede toepasbaarheid van de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer kan de methodologie niet zomaar overgenomen worden.

Er wordt rekening gehouden met deze nuancerings door een voorzichtige interpretatie van de studieresultaten en een focus op cases waar al sterk onderbouwd onderzoek werd uitgevoerd, nl Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Italië, Griekenland, Polen en Oostenrijk. Deze uiteenlopende profielen van landen laten toe om rekening te houden met de verschillende politieke en economische context. De aanpak in de onderzochte landen biedt ook een interessante waaier aan aangepaste regulering. Zo werd in het Verenigd Koninkrijk een verstrenging doorgevoerd, terwijl in de andere cases werd gewerkt aan een liberalisering.

De overkoepelende conclusies wijzen, met de nodige nuancerings, wel steeds in een duidelijke richting:

- ▶ Een liberalisering zorgt voor een vlottere toegang tot de markt;
- ▶ Falingen neutraliseren deze extra instroom niet;
- ▶ Er is weinig bewijs dat de kwaliteit van ondernemingen afneemt;
- ▶ Het mogelijk effect op de lonen van ondernemers is niet eenduidig vast te stellen.

We gaan er hieronder dieper op in.

4.1.1 Vlottere toegang tot de markt

Het duidelijkste effect van een versoepeling van de regulering voor de toegang tot het beroep is een significante toename van het aantal startende ondernemers en tewerkstelling in de betreffende sectoren.

De studie naar het effect van deregulering in Duitsland toont een duidelijke stijging van het aantal starters aan. Na het schrappen van de vereiste licentie voor ambachtelijke zelfstandige beroepen als houtbewerker, bakker of make-up artiest nam het aantal startende ondernemingen opvallend toe¹⁴. De lijn 'Self-Employed Craftsmen without SPP'

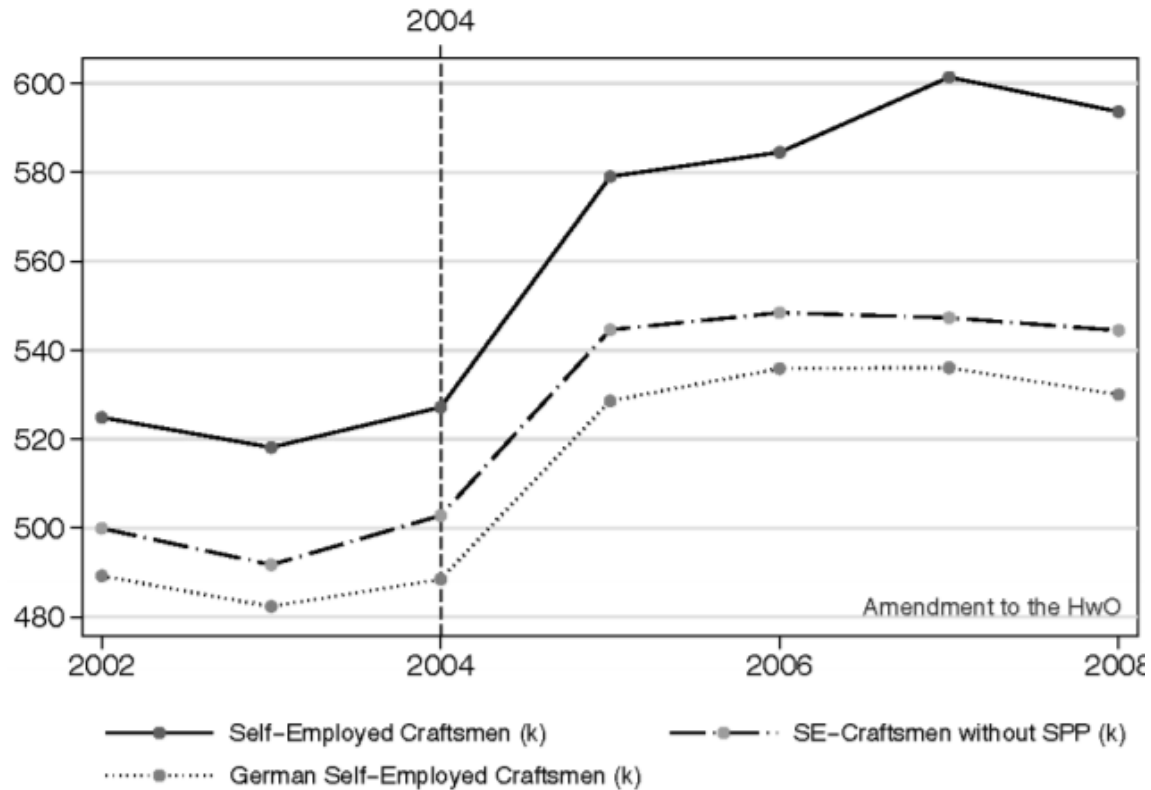
¹⁴ Rostam-Afschar, D. (2015). Regulatory Effects of the Amendment to the HwO in 2004 in German Craftsmanship, Study with financial support from the European Commission

geeft de evolutie aan voor zelfstandigen zonder subsidiëring. Na correctie voor andere beleidsmaatregelen is er dus een duidelijke en stabiele stijging in het aantal starters.

Dezelfde trend was waarneembaar in Polen¹⁵, waar 22 beroepen een deregulering doormaakten, weliswaar met duidelijke sectorale verschillen. Zo was het effect was minder uitgesproken voor architecten en burgerlijk ingenieurs. De studie biedt geen sluitend antwoord voor deze verschillen, maar bevestigt wel de in Duitsland vastgestelde trend.

Figuur 11: aantal ondernemers in ambachtelijke beroepen in Duitsland (x1.000)

Bron: Rostam-Afschar, D. (2015)

In de andere studies werd de toename in tewerkstelling bekeken, hoewel dit uiteraard geen direct bewijs is voor hoger ondernemerschap. In Griekenland groeiden de dienstverlenende beroepen als notarissen, auditoren, taxateurs en toeristische gidsen sterk na verregaande hervormingen in 2011¹⁶. Dit zijn beroepen waar klassiek een heel hoog aandeel zelfstandigen in actief is.

In het Verenigd Koninkrijk, waar de regulering net strikter werd voor verpleegkundigen en bewakingsagenten, werd een tegengesteld effect vastgesteld. Het aantal verpleegkundigen daalde na de striktere regulering. Dit effect werd echter niet waargenomen bij de tewerkstelling van bewakingsagenten¹⁷.

4.1.2 Falingen neutraliseren de groei niet

De toename van het aantal starters leidt alleen maar tot een netto groei van het aantal ondernemers als het aantal falingen niet in dezelfde mate groeit. De ervaringen in Duitsland en Polen geven aan dat meer starters effectief tot een netto groei kunnen leiden. Over de verhouding van het aantal falingen ten opzichte van de nieuwe starters kunnen geen definitieve uitspraken worden gedaan. In de overige landen werden geen conclusies getrokken over het aantal falingen.

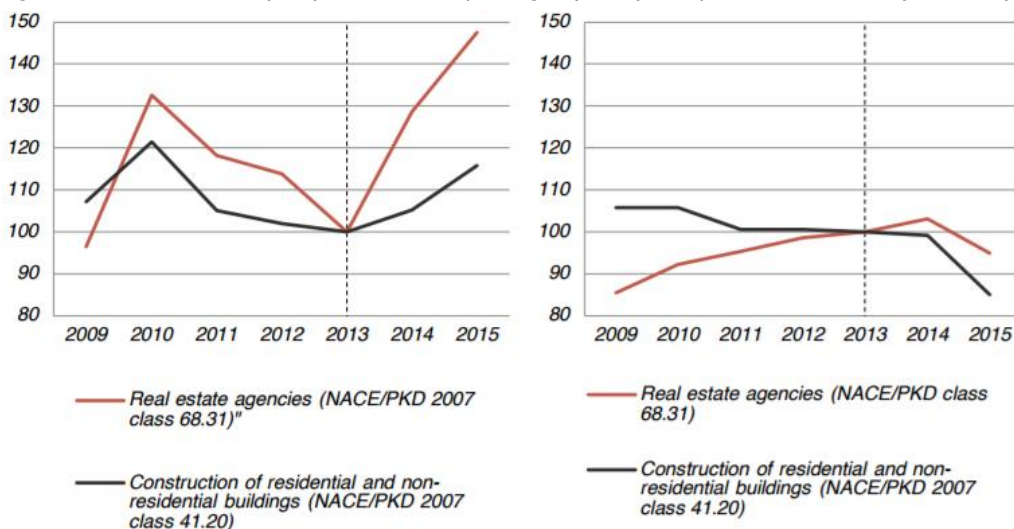
¹⁵ Rojek, M., Masiar, M. (2016) The Effects of Reforms liberalising Professional Requirements in Poland, Warsaw School of Economics.

¹⁶ Athanassiou E., Kanellopoulos N., Karagiannis R., Kotsi A. (2015) The effects of liberalisation of professional requirements in Greece, Centre for Planning and Economic Research (KEPE), Athens.

¹⁷ Koumenta M., Humphris, A., (2015) The Effects of Occupational Licensing on Employment, Skills and Quality: A Case Study of Two Occupations in the UK, Queen Mary University of London.

Figuur 12: aandeel starters (links) en aandeel stopzettingen (rechts) ten opzichte van referentiejaar 2013 (=100)

Bron: Central Statistical Office of Poland, in Rojek, M. and Masior, M. (2016)

4.1.3 Geen meetbare impact op de kwaliteit van de ondernemingen

In het grootste deel van de onderzochte landen wordt er geen duidelijke indicatie van een dalende kwaliteit van de ondernemingen gevonden. In een aantal Griekse sectoren werd zelfs een mogelijke stijging van de kwaliteit vastgesteld op basis van grootschalige consumentenbevraging in combinatie met andere indicatoren (officiële klachten en het opleidingsniveau van ondernemers¹⁸)

In de Duitse case daalt weliswaar de scholingsgraad, maar wordt geen negatief effect op de kwaliteit vastgesteld. Een indirect gevolg is wel dat de mate van in bedrijven aangeboden bijscholing daalt doordat er meer éénpersoonszaken worden opgericht.

In het Verenigd Koninkrijk zorgde strengere regulering voor een stijging van de kwaliteit bij verpleegkundigen, maar dit effect was niet waarneembaar bij bewakingsagenten¹⁹.

Deze uiteenlopende resultaten moeten steeds voorzichtig geïnterpreteerd worden. Er is namelijk geen uniforme maatstaf voor het meten van de kwaliteit van ondernemingen. De kwaliteit is ook steeds afhankelijk van een groot aantal randvoorwaarden.

4.1.4 Geen eenduidig effect op concurrentie

Als het aantal ondernemingen toeneemt, gaat dit gepaard met toenemende concurrentie tussen ondernemingen. Deze concurrentie kan leiden tot prijsdalingen voor de consument, wat zich dan weer kan vertalen in lagere lonen.

Dit effect is inderdaad zichtbaar in een aantal landen waar deregulering is doorgevoerd. Op basis van een kwalitatieve analyse bleek dat de lonen en de winstgevendheid voor toeristische gidsen in Polen daalden na de deregulering. Ook werden er slechtere werkomstandigheden gepercipieerd²⁰.

In het Verenigd Koninkrijk werd er voor bepaalde beroepen een mogelijke verhoging van de lonen vastgesteld door striktere regulering, maar ook hier waren de resultaten niet consistent voor alle beroepen²¹.

We zien deze dynamiek niet in alle landen terug waar hervormingen werden doorgevoerd. Zo was er in Duitsland geen meetbaar effect op de inkomsten, lonen en investeringen van ondernemingen²². De toegenomen dynamiek op de arbeidsmarkt zorgde daar dus niet voor extra druk op de ondernemers.

¹⁸ Athanassiou E., Kanellopoulos N., Karagiannis R., Kotsi A. (2015) The effects of liberalisation of professional requirements in Greece, Centre for Planning and Economic Research (KEPE), Athens.

¹⁹ Koumenta M., Humphris, A., (2015) The Effects of Occupational Licensing on Employment, Skills and Quality: A Case Study of Two Occupations in the UK, Queen Mary University of London.

²⁰ Rojek, M., Masior, M. (2016) The Effects of Reforms liberalising Professional Requirements in Poland, Warsaw School of Economics.

²¹ Koumenta M., Humphris, A., (2015) The Effects of Occupational Licensing on Employment, Skills and Quality: A Case Study of Two Occupations in the UK, Queen Mary University of London.

²² Rostam-Afschar, D. (2015). Regulatory Effects of the Amendment to the HwO in 2004 in German Craftsmanship, Study with financial support from the European Commission

4.2 Casestudy Nederland

Nederland vormt een bijzonder interessante case in het kader van dit onderzoek. Een heel aantal kernelementen van de Nederlandse economie zijn vergelijkbaar met de Belgische en Vlaamse context. Het zijn beide sterke, innovatieve en open economieën met een actief ondernemersbeleid. Terwijl België in 1998 echter de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer werd uitgebreid, werkte de Nederlandse overheid in 1996 al aan de versoepeling van een vergelijkbare wet. Uit deze tegengestelde evolutie in beleidsaanpak vallen een heel aantal relevante lessen te trekken.

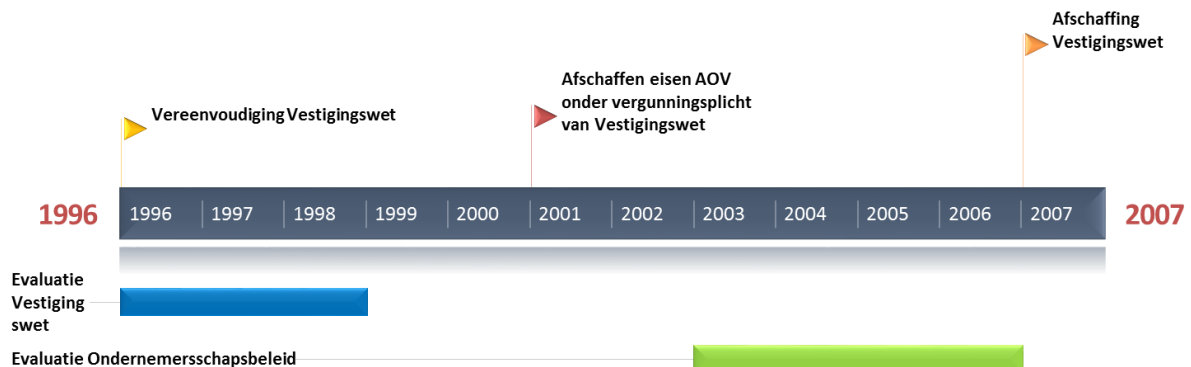
Net als in België maakte het kunnen aantonen van een basiskennis bedrijfsbeheer in Nederland deel uit van de vestigingswet. Naast de vereiste van voldoende ondernemersvaardigheden, werden nog twee voorwaarden voor het verkrijgen van een vergunning om te kunnen ondernemen geformuleerd in de vestigingswet:

- ▶ De ondernemer diende een minimum aan vakkennis te bezitten van de branche, gestaafd door een vakdiploma;
- ▶ De ondernemer moest voldoen aan de eis van kredietwaardigheid.

De vestigingswet in Nederland dateerde van 1954. In de oorspronkelijke versie van de wet moest een potentiële ondernemer zijn of haar ondernemingsvaardigheden aantonen via een Middenstandsdiploma. Dit omvatte 240 studie-uren in vakken als handelskennis, boekhouden, bedrijfsrekenen, rechts- en wetskennis en bedrijfsleer. Een havo- of vwo diploma met economie/handelskennis in het pakket, werd als gelijkwaardig gezien. Een belangrijk verschil is dat de vestigingswet (en dus de opleidingsvereisten) in de praktijk slechts op de helft van de vestigingen in Nederland van toepassing is.

De afgelopen decennia werd de vestigingswet grondig hervormd in Nederland, wat in 2007 uiteindelijk resulteerde in de volledige afschaffing ervan. Onderstaande figuur geeft de voor dit onderzoek relevante mijlpalen weer.

Figuur 13: Tijdslijn afbouw vestigingswet Nederland

Bron: IDEA Consult

In 1996 werd de vestigingswet vereenvoudigd, met onder andere een versoepeling van de vereiste basiskennis. Het vroegere Middenstandsdiploma werd vervangen door Algemene Ondernemersvaardigheden (AOV). Voor de ondernemers die enkel de vereiste AOV moeten behalen, betekende dit een halvering van de totale uren die besteed moesten worden aan het aantonen van de vereiste basiskennis.

Vijf jaar later, in 2001, werden de eisen van algemene ondernemersvaardigheden afgeschaft voor bedrijven die onder de vergunningplicht van de Vestigingswet vallen. Voor het bevorderen van ondernemersvaardigheden werden voorlichtingsprogramma's ingezet, in plaats van vergunningseisen. Wel waren er voor sommige branches nog vakdiploma's nodig. Dit werd geleidelijk losgelaten door aan brancheverenigingen de mogelijkheid te geven een branche-erkenning aan een potentiële ondernemer te verstrekken. De wettelijke eis voor een vakdiploma geldt alleen nog voor branches waarin de volksgezondheid in gevaar kan komen (zoals bij geneesmiddelenverkoop en voeding). Ook de kredietwaardigheidseis werd aan de financiële instellingen overgelaten.

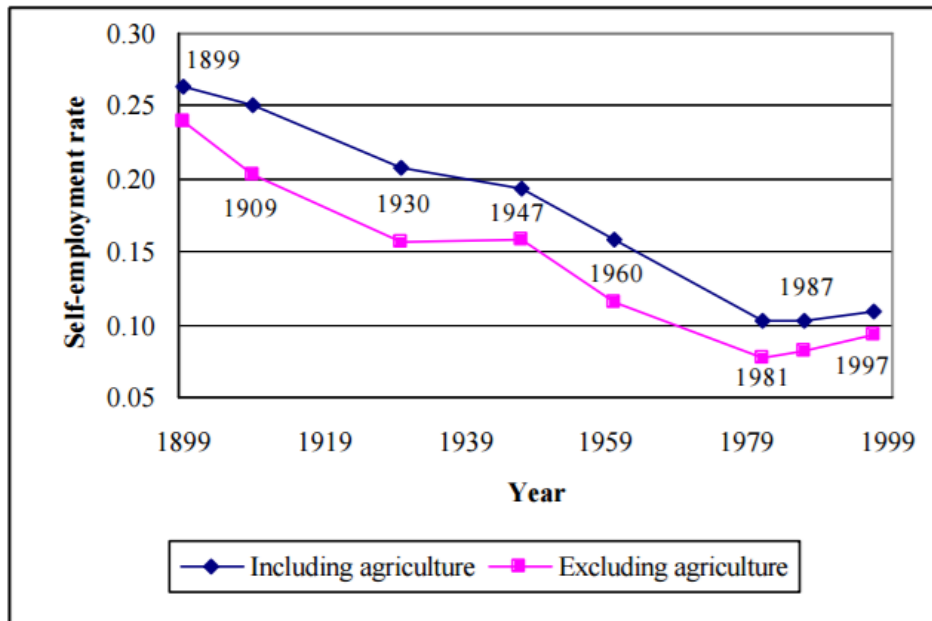
De uitgeholde Vestigingswet bedrijven werd uiteindelijk in 2007 volledig afgeschaft.

De bedoeling van deze liberalisering was de marktwerking te bevorderen en het ondernemersklimaat in Nederland grondig te verbeteren. Dit klimaat was doorheen de jaren negatief geëvolueerd, met tal van belemmeringen

waaronder de vestigingswet. Hierdoor evolueerde het aandeel van zelfstandige ondernemers naar een dieptepunt rond het jaar 1980. Onderstaande figuur illustreert deze historische evolutie.

Figuur 14: Aandeel zelfstandige ondernemers in werkzame bevolking 1899-1999

Bron: EIM (2002), gebaseerd op CBS

We bespreken hieronder eerst de impact van de vereenvoudiging van de vestigingswet in 1996. Vervolgens gaan we in op het effect van de volledige afschaffing van de vereiste algemene ondernemersvaardigheden en de volledige vestigingswet.

4.2.1 Impact vereenvoudiging vestigingswet 1996

De vereenvoudiging van de vestigingswet in 1996 gebeurde met als doel om onnodige drempels en schotten voor vrije concurrentie weg te nemen. Concreet werden onder meer algemene opleidingsrichtlijnen voor goed ondernemerschap te voorzien in plaats van de uiteenlopende branche-specifieke besluiten.

Er werden drie niveaus van bekwaamheidseisen opgesteld. Het vertrekpunt voor alle ondernemers zijn de algemene ondernemersvaardigheden (AOV), die qua invulling sterk vergelijkbaar zijn met de huidige vereiste basiskennis bedrijfsbeheer in België. De vereiste AOV verving het vroegere Middenstandsdiploma, dat een dubbel zo hoog aantal uren vereiste. Voor bepaalde beroepen werd aanvullend ook Bedrijfstechiek (BT) of Vaktechniek (VT) vereist. De tabel hieronder geeft beknopt de inhoud, het doelpubliek en de duur van de opleiding weer.

	Inhoud	Doelpubliek	Duur van de opleiding
Algemene ondernemersvaardigheden (AOV)	Algemeen management, economisch proces, fiscale en sociale wetgeving en het opstellen van een ondernemingsplan	Alle nieuwe ondernemers die onder de vestigingswet vallen (circa 50% van alle vestigingen)	120 uren
Bedrijfstechiek (BT)	Functioneren in specifieke branches, met nadruk op het management van een onderneming	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bouwcluster ▶ Installatiecluster ▶ Vervoermiddelencluster ▶ Levensmiddelencluster 	<ul style="list-style-type: none"> ▶ 240 uren ▶ 180 uren ▶ 120 uren ▶ 60 uren
Vaktechniek (VT)	Kwalificaties die betrekking hebben op het product en het productieproces.	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Bakkersbedrijf ▶ Slagersbedrijf ▶ Elektrotechnisch installatiebedrijf 	180 uren

Bron: IDEA Consult op basis van EIM en Bakkenist Management Consultants (1999)

In de praktijk verschilt het effect van de vereenvoudiging per branche. Voor het grootste deel van de ondernemers is de hervorming een lichte tot sterke versoepeling van de opleidingsvereisten. Een beperkt deel van de ondernemingen, bijvoorbeeld de bouwcluster, moet een uitgebreidere opleiding volgen dan voordien. Deze situatie leidde tot een natuurlijk experiment over het effect van de versoepeling van de vereisten. Er ontstaat immers een controlegroep.

Deze hervorming en de werking van de vestigingswet werden in 1999 uitgebreid geëvalueerd in opdracht van de Nederlandse overheid door EIM en Bakkenist Management Consultants²³. Hieronder bespreken we de voor Vlaanderen relevante conclusies uit dit onderzoek. In de evaluatie werd zowel gebruik gemaakt van economische data als van een enquête en een internationale vergelijking. Op basis hiervan gaan hun conclusies verder dan enkel de huidige werking, maar doen ze ook aanbevelingen over de toekomstige invulling van de vestigingswet en de opleidingsvereisten.

De vestigingswet, zowel in de originele als in de vereenvoudigde versie, heeft nauwelijks toegevoegde waarde voor de kwaliteit van het ondernemerschap:

- ▶ Het onderzoek geeft aan dat er ondernemers zich via bestaande mechanismen al goed kunnen voorbereiden en bijscholen en dat ze dit ook in de meeste gevallen doen. Ze verwijzen onder meer naar:
  - ◆ De aandacht voor ondernemersvaardigheden in het secundair onderwijs;
  - ◆ De hoge scholingsgraad in Nederland;
  - ◆ De vaststelling dat banken geen krediet verstrekken aan ondernemers zonder haalbaar businessplan en weinig aandacht besteden aan het vestigingsdiploma op zich;
  - ◆ De vaststelling dat de meeste kleine ondernemingen hun boekhouding uitbesteden aan een boekhouder;
- ▶ De reikwijdte van de scholingsvereisten zijn beperkt. In tegenstelling tot in België valt slechts de helft van alle ondernemingen onder de vestigingswet. Een opvallende vaststelling is dat dit er vooral bij allochtonen voor zorgt dat er wordt uitgeweken naar andere branches of in een grijze zone wordt gewerkt. De vereisten blijken ook niet afgestemd op de noden bij vooral kleine ondernemingen zonder personeel. Bovendien werd de wetgeving maar in beperkte mate nageleefd en gehandhaafd. Sinds 1993 werd er bijvoorbeeld niet meer actief vervolgd bij overtredingen.

De intrekking van de vestigingswet leidt tot meer starters en grotere dynamiek:

- ▶ In branches waar de opleidingsvereisten werden beperkt, nam de startersquote en marktdynamiek toe. Het tegengestelde effect deed zich voor in branches waar de eisen strenger werden. Volgens de evaluatie heeft de vereenvoudiging in z'n geheel van de wet geleid tot gemiddeld 10% extra starters, gebaseerd op een vergelijking van de periode 1988-1992 en 1996/97. Voor bepaalde beroepen geldt de versoepeling van de vestigingswet echter sterker dan voor andere. Deze branches voelen de effecten ervan dus ook sterker. Het gaat bv om kappers, chemische wasserijen (droogkuis) en schoenmakers. Voor deze 'sterk versoepelde' branches stijgt het aantal starters tot 30%; voor 'licht versoepelde' branches is er een toename tot 5% (schoonmaak, voetverzorging). Geen van de branches kende een daling als gevolg van een versoepeling.

Het gaat hier dus om nieuwe betreders van de markt. Hoewel ook de turbulentie verhoogde, en dus het aantal uittrekkers ook steeg, is er wel sprake van een netto groei.
- ▶ Het effect was vooral merkbaar bij de groepen die de opleidingsvereisten als een drempel ervaren. De Nederlandse evaluatie toonde aan dat het aantal allochtone ondernemers significant toenam.

De intrekking van de vestigingswet leidt niet tot ongewenste neveneffecten

- ▶ De evaluatie vond geen meetbare achteruitgang in kwaliteit van ondernemerschap;
- ▶ Ondanks het toegenomen aantal ondernemingen, is er nauwelijks een effect op het aantal faillissementen;
- ▶ Doordat een beperkt aantal aspecten van veiligheid, gezondheid en milieu ook via de vestigingswet geregeld werd, werd in het onderzoek wel gewezen op het belang van de juiste verdere wettelijke omkadering.

4.2.2 Impact afschaffing vestigingswet 2007

Na de vereenvoudiging van de vestigingswet in 1996 en de daaropvolgende kritische evaluatie, werd blijvend ingezet op het ontmantelen van de wet. In 2001 werd de vereiste basiskennis van algemene ondernemersvaardigheden afgeschaft. Het sluitstuk van de operatie was de volledige afschaffing van de vestigingswet in 2007.

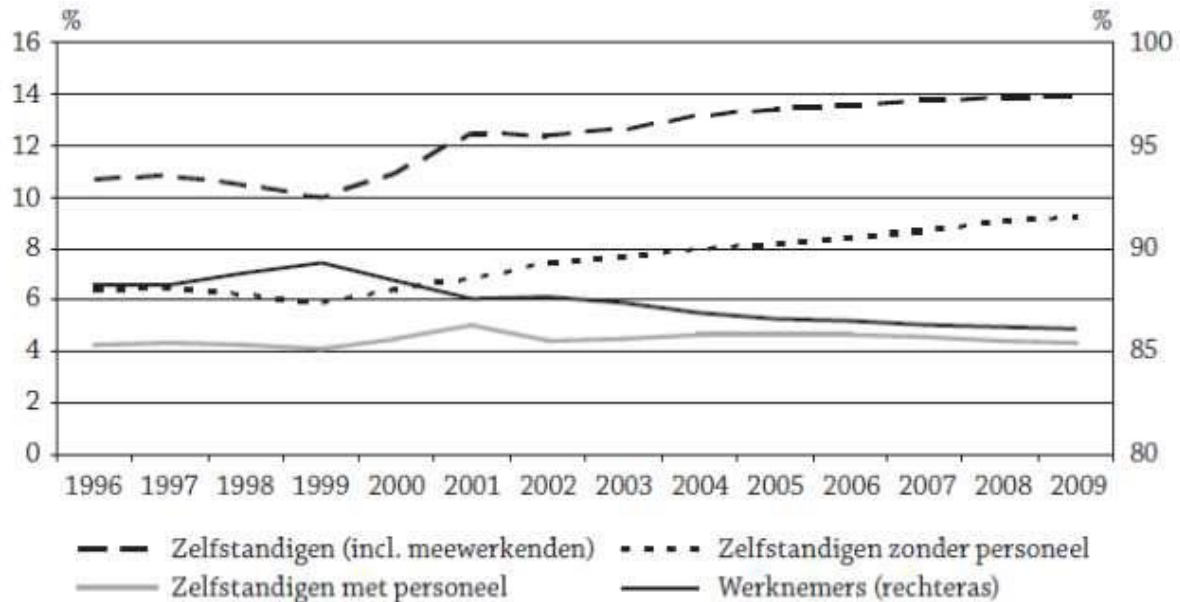
²³ Bakkenist Management Consultants en EIM (1999), Evaluatie Vestigingswet Bedrijven 1954.

In 2008 werd door EIM een Beleidsdoorlichting Ondernemerschapbeleid uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken²⁴. Hoewel de afschaffing van de vestigingwet en de opleidingsvereisten deel uitmaken van de beleidsdoorlichting, oordelen de onderzoekers dat het nog te vroeg was om conclusies te trekken over de impact.

Het is wel duidelijk dat de marktwerking en omkaderende regelgeving vruchten heeft afgeworpen, zoals blijkt uit de evolutie van het aandeel zelfstandigen in de werkzame bevolking sinds de eeuwwisseling.

Figuur 15: Aandeel zelfstandige ondernemers in werkzame bevolking 1996-2009

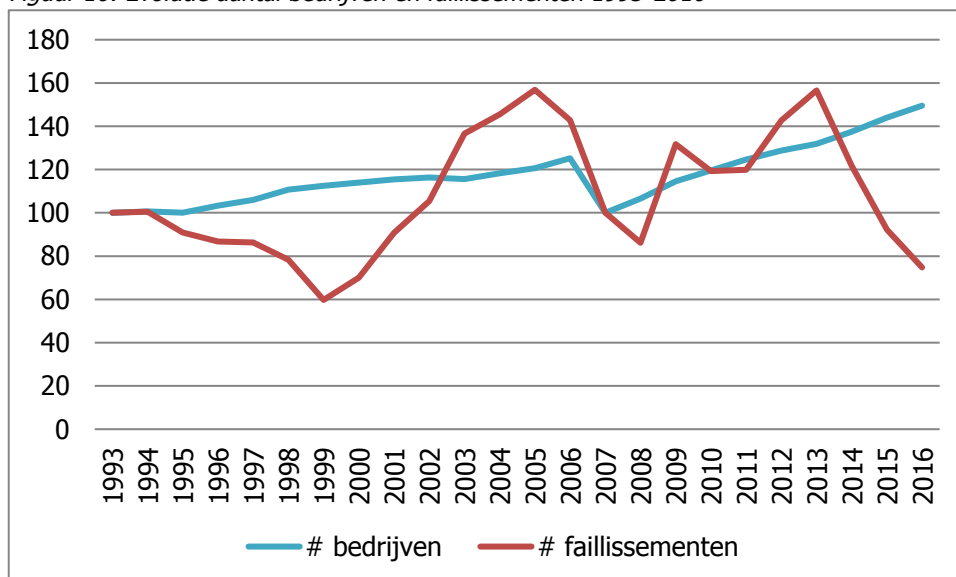

Bron: Dekker en Kösters, 2011 in Joshua Vrijhof, Voor eigen rekening en risico, master scriptie, Universiteit Utrecht, 2016

Opvallend is wel het belang van het aandeel zelfstandigen zonder werknemers. Dit heeft vooral te maken met de arbeidsmarkt en regelgeving waardoor de inzet van zelfstandige werknemers meer flexibiliteit en risicospreiding biedt voor de werkgever.

Op vlak van faillissementen zien we geen grote toename, maar een fluctuatie rond de toename van het aantal bedrijven, met een opvallende daling in de meest recente periode.

Figuur 16: Evolutie aantal bedrijven en faillissementen 1993-2016

Bron: Eigen berekening, Statline CBS. Twee reeksen 1993(=100)-2006, 2007(=100)-2016

²⁴ EIM (2008), Beleidsdoorlichting Ondernemerschapbeleid Ministerie van Economische Zaken 2003-2007

Vanuit een helikopterperspectief stellen we vast dat het huidige Nederlands beleid en aansluitende regelgeving is gericht op marktwerking. Nederland heeft een periode van CME (coordinated market economy), welke bepalend was tot het einde van de jaren 80, laten opvolgen door een periode van LME (liberal market economy) door liberalisering, verzakelijking en ontvlechting. Na de kredietcrisis is er opnieuw meer regulering gekomen, maar niet in die mate dat marktkrachten sterk aan banden gelegd worden.

Het ondernemersbeleid is helemaal geënt op deze overgang. Waar er vroeger sprake was van een interventiebeleid is het beleid overgegaan in een voorwaardenscheppend en faciliterend beleid, met heel wat ondersteunende maatregelen. De overheid stelt zich hierbij op als partner, maar laat private instellingen of zelfstandige organisaties in de uitvoerende rol. Initiatieven op vlak van kredietverlening, o.a.; borgstellingen passen binnen deze logica. Ook het ondernemerschapsonderwijs past binnen de ze logica. De overheid blijft wel strategische de koers uitzetten (welke prioriteiten, op welke domeinen steun uitbouwen en nieuwe initiatieven nemen), voorziet tactisch wel in een duidelijke regierol, maar laat het operationele aan de particuliere sector. De nadruk is eveneens komen te liggen op duidelijke informatie en transparante communicatie van de initiatieven (vb. Platform Ondernemen NL).

5/ Conclusie

5.1 Belangrijke vaststellingen uit de analyse

Het totale aantal ondernemingen in België zit al jarenlang in een stijgende lijn. Maar achter deze positieve cijfers schuilen een aantal uitdagingen voor het ondernemerschap waarop de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer een antwoord wil bieden. In vergelijking met een aantal referentielanden kent België een opvallend lage instroom van starters. Tegelijk blijft de falingsratio een stijgende lijn vertonen, en blijft het aandeel jonge bedrijven dat faalt structureel hoog.

Daarnaast ligt het vertrouwen in eigen kunnen bij mensen met de ambitie om te ondernemen opvallend laag en ervaren (beginnende) ondernemers een gebrek aan basiscompetenties.

Het expliciete doel van de vereiste basiskennis is het aantal falingen doen dalen door de algemene ondernemerscompetenties te versterken. Een belangrijk mogelijk neveneffect is echter de drempel naar het ondernemerschap die de vereiste opwerpt. We lijsten hieronder de bevindingen voor elk van deze aspecten kort op.

Drempelfunctie voor ondernemers

De drempelwerking van de vereiste basiskennis is voor een breed publiek beperkt tot een kleine extra administratieve last, aangezien ze er door opleiding of ervaring reeds aan voldoen.

Voor de groep die de vereiste niet op basis van een diploma of ervaring kan aantonen, is er echter wel een substantiële drempel. Dit blijkt onder meer uit het beperkte slaagpercentages bij de centrale examencommissie en opleidingen van Syntra Vlaanderen (tussen de 50-60%).

Jaarlijks volgen ongeveer 10.000 mensen de opleiding bedrijfsbeheer bij Syntra of CVO. Enerzijds wordt de kwaliteit van de opleiding gewaardeerd en door heel wat deelnemers als meerwaarde ervaren. Anderzijds wijst het beperkt aandeel cursisten dat 2 jaar later effectief een onderneming start op de belemmerende en afremmende rol die de vereiste speelt in het ondernemerschap.

Ondanks de beperkte reikwijdte van de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer, werkt zij dus wel degelijk negatief door op een selectieve groep, met name laaggeschoolden. Dit terwijl basiskennis bedrijfsbeheer zeker ook van nut kan zijn voor (hoger opgeleide) groepen die er in de huidige werking van vrijgesteld zijn.

Geen meetbaar effect op competenties

Naast deze drempelwerking is er ook geen duidelijke indicatie dat de vereiste basiskennis de ondernemerscompetenties heeft verhoogd. Ondanks een stijgend opleidingsniveau, ligt het vertrouwen in eigen kunnen om een onderneming te starten lager dan 15 jaar geleden. Het gebrek aan ondernemersvaardigheden blijft een belangrijke factor in faillissementen.

De opleiding basiskennis bedrijfsbeheer geeft grondige vaardigheden op het financiële vlak mee, maar biedt minder ondersteuning op strategisch vlak (marktpositionering etc).

Geen meetbaar effect op faillissementen

Bovendien werd door de expliciete doelstelling, namelijk een daling van het aantal faillissementen, geen trendbreuk vastgesteld in zowel relatieve als absolute cijfers. Jonge ondernemingen zijn sinds de huidige werking van de vereiste basiskennis ook nog steeds even faillissementsgevoelig in vergelijking met meer ervaren ondernemingen.

Lessen uit het buitenland

Nederland biedt een unieke case doordat een sterk vergelijkbare maatregel al rond de eeuwwisseling werd afgeschaft. In eerste instantie werden de opleidingsvereisten drastisch versoepeld en vereenvoudigd. Enkele jaren later werden deze volledig afgeschaft. Uiteindelijk werd de vestigingswet, waarin de opleidingsvereisten kaderden, in 2007 naar de prullenmand verwezen. Deze beleidsaanpassing kaderde in een bredere liberalisering om de marktwerking te bevorderen en het ondernemersklimaat te verbeteren.

De conclusie uit een onafhankelijke evaluatie na de versoepeling van de opleidingsvereisten was dat startende ondernemers zich over het algemeen vrijwillig voldoende voorbereiden via andere bestaande mechanismen. Bovendien vormden de vereisten vooral een drempel voor allochtonen. Uit deze evaluatie bleek dat sectoren waarvoor de hervorming minder opleidingsuren inhield een significante toename zagen van het aantal ondernemers, waarvan een relatief groter deel allochtonen. Het effect op het aantal faillissementen was beperkt en er werd geen kwaliteitsdaling waargenomen. De onderzoekers wijzen wel op het belang van andere wetgevende kaders om de veiligheid, de gezondheid en het milieu niet in gedrang te brengen.

De volledige afschaffing van de opleidingsvereisten werd alleen onderzocht in het kader van de afschaffing van de vestigingswet als geheel. Daarin werd de volledige liberaliseringsevolucie als positief beoordeeld voor het ondernemerschap, maar de specifieke rol van de opleidingsvereisten werd niet aan zich geduud.

In andere Europese landen werden ook liberalisering doorgevoerd wat betreft de toegang tot het beroep. Ze bevestigen in grote lijnen de conclusies uit Nederland. Een eenvoudigere toegang tot het beroep verhoogt het aantal starters. Dit leidt in sommige gevallen tot toegenomen faillissementen, maar het netto resultaat is positief. De impact op de concurrentie en kwaliteit van ondernemerschap is minder eenduidig.

5.2 Besluit

Verplichte vereiste niet doelmatig en proportioneel

Het belang van een goede voorbereiding voor ondernemers kan bijna niet overschat worden. Tegelijk is de doelmatigheid van de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer niet zoals oorspronkelijk beoogd.

In de praktijk is vooral het effect van de drempelwerking voor lager opgeleiden waarneembaar. Het is waarschijnlijk dat deze drempel door bewustmaking van de risico's ondernemers behoedt voor een ondoordachte start en dus ook voor een groter risico op falen. De analyse toont echter geen duidelijke positief effect op ondernemerscompetenties, falingsratio en succes van jonge ondernemingen aan.

We stellen dus vast dat de huidige vereiste basiskennis bedrijfsbeheer geen proportionele en gerichte drempel vormt in verhouding met de meerwaarde die de maatregel biedt.

Buitenlandse voorbeelden, met name in Nederland, tonen aan dat een goed omkaderde vereenvoudiging van de toegang tot het beroep een positieve impuls kan hebben voor het ondernemerschap. Door drempels weg te nemen, kan zowel het aantal starters als de netto groei van ondernemingen toenemen, zonder dat het aantal falen dit positief effect teniet doet. Afschaffen van de basiskennis bedrijfsbeheer kan de ondernemersdynamiek in België dus verder stimuleren, terwijl de stabiele netto groei kan gewaarborgd blijven.

Hervorming binnen de juiste omkadering

Hoewel we bedenkingen formuleerden bij de huidige invulling van de vereiste basiskennis bedrijfsbeheer, staat de nood aan opleiding en inhoudelijke ondersteuning van ondernemers als een paal boven water. Als het versterken van competenties en het beter toerusten van startende ondernemers de beleidsdoelstelling is in plaats van drempelvorming, vormt een stimulerend beleid met de juiste omkadering voor iedere startende ondernemer een gerichtere aanpak.

Daarom is het belangrijk een ruim en goed gestructureerd aanbod voor ondernemers vanuit de overheid en het maatschappelijk middenveld op dit vlak uit te bouwen, dat meer toegepast bijdraagt aan ondernemerscompetenties, volgens hun eigen specifieke behoeftes. Basiskennis bedrijfsbeheer kan in dit systeem een belangrijke module vormen, maar afschaffing van het verplichte karakter laat mee maatwerk toe, waardoor de opleiding interessanter kan worden voor diegenen die nu vrijgesteld zijn (hoger opgeleiden). De opleiding kan meer modulair georganiseerd worden, en efficiënter gecombineerd met andere, complementaire cursussen.

Weliswaar op vrijwillige basis zou het verdere ondersteunende kader voor ondernemers deelname aan dergelijke opleidingen systematisch moeten stimuleren, en gericht naar de juiste opleidingen moeten toeleiden. Zo moet in Nederland in tegenwoordig iedereen die eender welke vorm van (financiële) overheidssteun wil bekomen (subsidies, goedkope leningen, borgstelling etc), bewijzen over voldoende basiskennis te beschikken. Dit wordt door de subsidie verlenende instantie gecontroleerd op basis van een uitgewerkt business plan.

Ook private verzekeringsinstanties voor ondernemers kunnen hierin een rol spelen, en aanvullende opleiding als voorwaarde voor toelating vragen. Een convenant met de overheid kan de precieze parameters hiervan vastleggen.

In een dergelijk systeem ontstaat vanzelf een selectie van de juiste doelgroep die werkelijk behoefte heeft aan bepaalde extra opleiding, zonder deze al vooraf op basis van grove criteria als opleidingsniveau te bepalen.